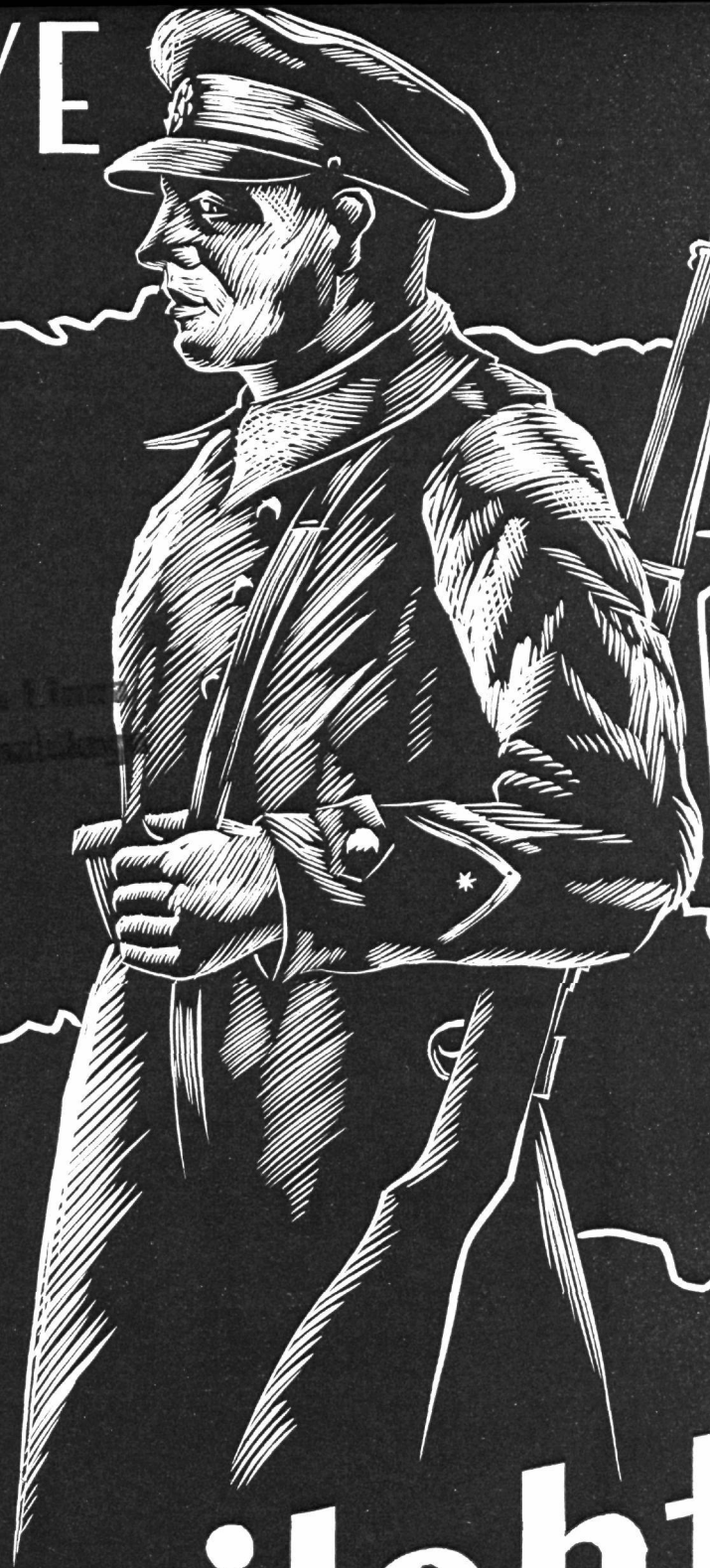

PIIRIVALVE

15 A

politseiieht

NR. 20

On kindlakstehtav tõsiasi, et kodumaa tekstiilkaupade tarvitamisega aitamega kaasa kodumaa tööstusliku tootdangu edenemisele ja võimaldame tööd suuremale tööliste hulgale, seepärast tarvitame ainult kodumaa tekstiilsaadusi

Narva Kalevi Manufaktuuri

saaduste headuse tagab tema

100 – aastane edurikas tegevus

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 20 (479)

TALLINNAS, 1. NOVEMBRIL 1937.

XVI aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Ülevaade piirivalve arengust ja tegevusest. — Piirivalve teenistuskooertest. Riigi püri märkimine Peipsil. — „Jäüpühad“ Peipsi piiril. — Piirisaar ja piirivalve. — Piirivalvuri argipäev. — Algavast kunstihooajast ja võimalikust kunstiaastast. — Adamson-Eric. — Vaimu arendamise radadel. — L. Pruunmaa. — Tuhast leitud asitõendid — K. Utso. — Laiba riietuse vaatlus. — Manolescu — varaste vürst. — Muljeid N.-Jõesuu puhkekodus veedetud päevist. — jm.

Maaomavalitsuste Liidu poolt koos maavalitsustega Piirivalvele 10. aastapäevaks annetatud lipp.

Siseminister Kaarel Eenpalu,
Piirivalve asutaja.

Piirivalve Valmale ohvitseridele ja nende
konnale ette Piirivalve 15. aastapäeva
päeval kütust ja palga täis seoti tüüpi
püüde loodude parandamise ja kaits-
mise eest. Piirivalve kütust võtme ka-
nelt meie seltskonna kaudjate, kes on
koostanud Piirivalve ainet, et ta
kaalu abistada ning loetada
Möödes Wabarüüte ja seoti Rujilordial
mälestame nende koori Raiti järe kes
kelt teenistuses langenud
salma, 27. okt. 1938

K. Eenpalu

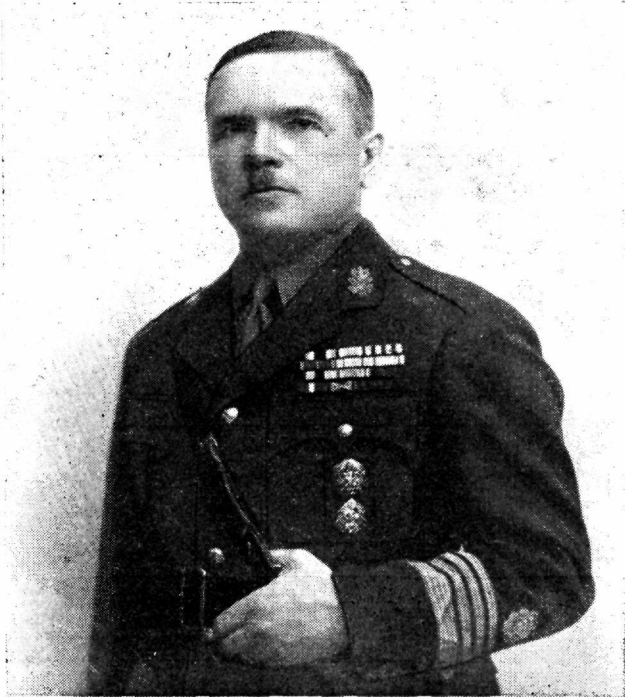

*Kindral-majoor Ants Kurvits VR 1/2,
Piirivalve ülem.*

Soovin alluvale ametkonnale 15. aastapäeva puhul õnne, edu ja raugemata jõudu vastutusrikkas piiriteenistuses.

Teie tööd on alati kõrgelt hinnatud. Tehitud töö andku Teile kõigile julgust, taht ja tööõõmu edaspidiseks.

**A. KURVITS,
Kindral-majoor,
Piirivalve ülem.**

*Kolonel Arved Engmaa VR I/3, II/3.
Piirivalve ülema abi ja Ohvitseride
Kogu esimees.*

Mida pimedam öö, mida tormisem meri, seda rohkem peab piirivalvur teritama oma silma ja kõrva, et olla kohusetruu oma teenistusele.

Ööd ja päevad valvavad distsiplineeritud ja raskusis karastatud mehed meie riigi maa- ja merepiire. Kerge see ei ole!

Teated tulevahetustist kuritegelise elemendiga ja võitluses langenute nimestik ütlevad meile kõik, milline on piirivalve teenistus, kuid samas tõendavad need andmed meie piirivalvurite ustavust, kohusetruudust ja eneseohverdust.

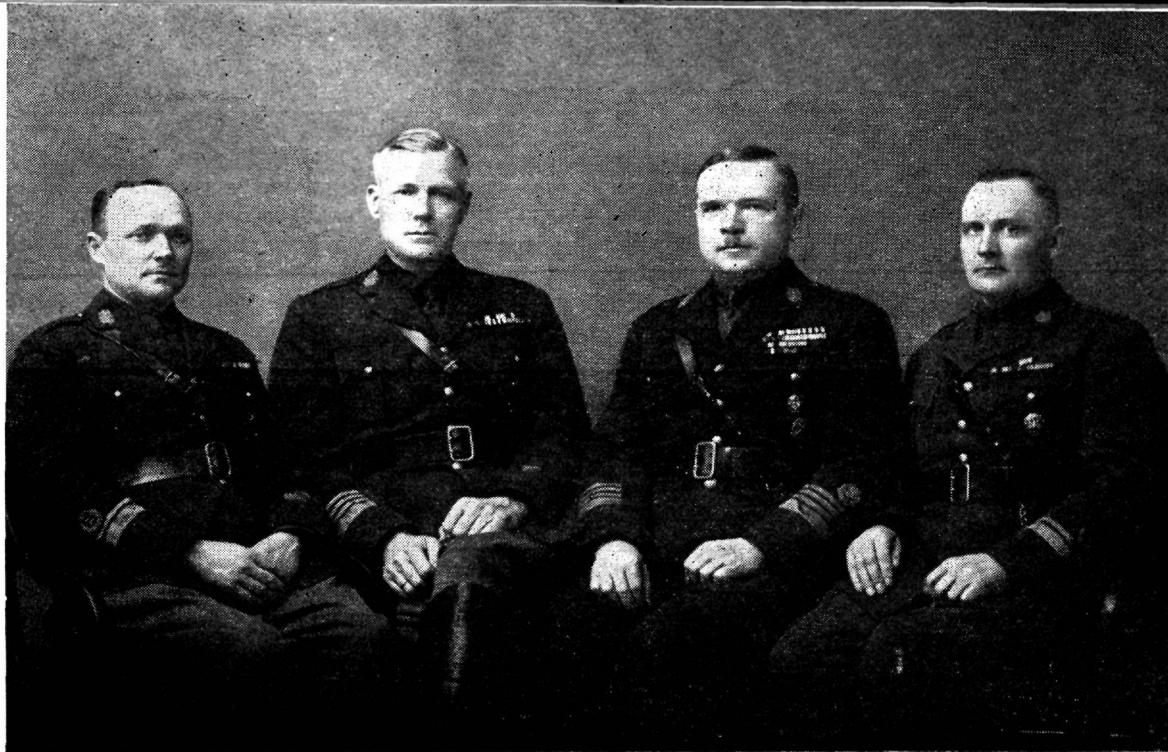
Sarnaseks väärtuslikuks administratsiooni üksuseks on saadud pikkade aastate kestel, tänu püüdlikele piirivalvureile ja tublidele juhtidele kindral Kurvitsaga eesotsas.

Juubeli puhul tervitan politsei nimel häid naabreid ja võitluskaaslasi ühise eesmärgi teenimisel.

Tallinn, novembris 1937. a.

RICHARD VEERMAA,
Politseivalitsuse direktor.

Piirivalve Ohvitseride Kogu juhatus.

LEVADE *Piirivalve* ARENGUST JA TEGEVUSEST

Vabadussõja ajal ja sellele järgnevatel aastail valvasid meie riigi piiri Sõjaministeeriumile alluvad väeosad. Rahuajal oli tarvilik ette võtta muudatusi piirivalve alluvuses ja organisatsioonis.

30. mail 1922 Riigikogu võttis vastu seaduse, mille põhjal piirivalve allutati Siseministrile. Selle seaduse täitmiseks Vabariigi Valitsus otsustas 20. septembril 1922 Siseministeeriumis asutada Piirivalve Valitsuse.

Algas praeguse piirivalve korraldamine.

Piirivalve asutajaks Siseministrina oli praegune Siseminister Kaarel Eenpalu.

Piirivalve tegelikuks formeerijaks määrati 1. novembril 1922 kolonel-leitnant, praegune kindral-majoor Ants Kurvits VR 1/2.

Piirivalve organisatsioon sai järgmise kuju: keskasutus — staap, kohtadel teotsevad osad — jaoskonnad, rajoonid ja kordonid.

Kuni 5. juunini 1936 oli piirivalve korraldamise ja teotsemise aluseks Piirivalve korpuse seadus (VSK VI k., 1910 vlj.), mis oli osaliselt juba asendatud Eesti seaduste ja seadlustega.

5. juunil 1936 hakkas kehtima Riigivanema poolt dekreedina antud Piirivalve seadus. Selle seaduse kehtimahakkamisega vabanesime lõplikult piirivalve alal venekeelsest seadusest. Piirivalve seaduse aluseks on võetud meil väljakujunenud kord ja aastate kestel omandatud kogemused.

Piirivalve ülesandeks on: esemete seadusevastase üle riigi piiri toimetamise ja riigi piiri seadusevastase läbistamise tõkestamine; salakaubaveo ja tollivarjamise süütegude ning riigi piiri loata läbistajate avastamine ja jälitamine; riigi piirimärkide korrashoiu eest hoolitsemine; sõjaväevõimude poolt antavate riigikaitse ülesannete täitmine Siseministri ja Sõjavägede juhataja vahelisel kokkuleppel antavate erijuhtnõuade alusel; muude ülesannete täitmine, mis seaduste, seadluste, määruste või eeskirjadega pannakse piirivalvele.

Aastate kestel on pandud piirivalvele ka mitmesuguste teiste asutuste ülesandeid, mille tagajärjel mujal on võimalik olnud vähendada koosseise.

Piirivalve tegevuspiirkonnaks on vabariigi piirid kogu ulatuses. Nii tuleb valvata merepiiri põhjas ja läänes 1159 km mandri rannajoont mööda, idas Vene piiri 276 km ulatuses, millest 129 km maismaad ja 147 km Peipsi, Lämmi ja Pihkva järve piiri, lõunas Läti piiri 365 km, kokku 1800 km. Saarte ümbermõõtu juurde arvates tõuseb valvepiirkonna pikkus üle 4000 km.

Nagu eelpool nimetatud, on piirivalve üheks ülesandeks salakaubitsemise tõkestamine.

Salakauba vastu võitlemisel on olnud tõsist tööd mere- ja lõunapiiril, eriti merepiiril. Idapiiril on tabatud salakaupa mõnel üksikul juhtumil piirivalve algaastail.

Oma teotsemise kestel on piirivalve tabanud salakaupa: 4513 juhtumil, sellest salapiiritust 3386 juhtumil — kokku 244.064 l; ülejäänud 1127 korral on tabatud salakaubana muid artikleid, nagu valmisriideid, pudukaupa, välismaa puuvilja jne.

Ühes salakaubaga on ära võetud salakaubitsejailt ja antud vastavate tolliinspeksioonide korraldusse salakauba veovahendeid: autosid 21, mootorpaate 86, purjepaate 33, sõudepaate 52, jalgrattaid 53, hobuseid ühes vankri ja rakmetega 168. Salakaubitsejaid on tabatud 5016.

Piirivalve poolt tabatud salakauba eest on tolliasutuste poolt peale salakauba konfiskeerimise määratud salakaubitsejaille tollitrahvi kr. 5.346.581,90.

Merepiiril on peamiseks salakaubaaineks piiritus. Salapiirituse tabamisi on olnud 3386, mis moodustab 75% tabamiste üldarvust.

Peale piirituse on tabatud merepiiril vähesel arvul kallimaid vägijooke ja mitmesugust muud salakaupa: nagu välismaa puuvilja, tubakasaadusi, mängukaarte jne.

Eesti-Läti piiril on tabatud salakaupa 768 juhtumil, s. o. 68% mitmesuguse salakauba (peale piirituse) tabamiste juhtumite arvust. Salakauba artikleiks on siin valmisriided, puduja kummikaup, nahatooted jne. Järjekindlad sissekukkumised ja neile järgnevad trahvid ja karistused on surunud salakaubitsemise maha. Pealeselle ei ole kaubahindade vahe enam nii suur, et ahvatleks salakaubitsemisele. Peamiselt püütakse Lätist salakaupa sisse tuua üle riigi piiri käijate poolt isiklikuks tarvitamiseks.

Salakaubitsemise, eriti salapiirituseveo mahasurumiseks on piirivalvel tulnud pidada pinevat võitlust. Salakaubitsejad on väga aktiivsed ja tarvitavad salapiirituse edasitoimetamisel igasuguseid võtteid. Kus kavalus ei aita, seal võetakse relv tarvitusele. On olnud tulevaheutsi salakaubitsejate ja piirivalvurite vahel, kus

juures on olnud mõlemal pool haavatuid ja surmasaanuid. Hoogsaimaid tegevusaastaid oli 1930—1933, mil salapiiritusevedu jõudis oma haripunkti. Salapiirituse liikumiselt on olnud esikohal Tallinn ja selle lähem ümbrus, Loksa, Jägala-Jõesuu, Kunda ja Võsu rajoonid, läänrannikul — Pärnu rajoon.

Salapiirituse sisseveo alal viimaseil aastail ilmneb tagasimineku. Vähenemine sisseveos on tingitud mitmetest asjaoludest. Siin tuleks nimetada kõigepealt piirivalve intensiivset valvet maal ja merel, tihedat koostööd teiste ametivõimude ja sellekohaste kokkulepete alusel Soome merevalvega, tehniliste valveabinõude täiendamist ja nende arvu suurendamist, aastate kestel omandatud kogemusi ja salakaubitsejate võtete tundmaõppimist ja salakaubitsemise tõkestamiseks kehtima pandud seadusi ja sundmäärusi, mis võimaldavad salakaubaveos kahtlaste isikute üle teostada kindlat kontrolli ja hõlbustavad järelevalvet merel laevade liiklemise ja nende tegevuse üle. Nii on Sisekaitse ülema sundmääruse nr. 5 (RT 3—1933) alusel 180 isikule kohuslikuks tehtud loa muretsemise piirivalvelt liiklemiseks sõjaseisukorda kuulutatud territoriaalvetes ujuvabinõuga mahuga kuni 35 br.-reg.-tonni. Sisekaitse ülema sundmääruse nr. 6 (RT 38—1933) alusel on piirivalves registreeritud 12 684 ujuvabinõu mahuga kuni 20 br.-reg.-tonni. Kiirsõidu-ujuvabinõude liikumise seaduse (RT 54—1930) alusel kiirujuvabinõud, mahuga kuni 20 br.-reg.-tonni, mille kiirus ületab 12 meremiili tunnis, võivad liigelda piirivalvelt saadud erilubade põhjal. Selle seaduse rikkumise pärast on vastutusele võetud 3 kiirpaadi-omanikke ja konfiskeeritud 2 kiirpaati. Maksukaristuste seadustiku § 24 loetletud merepiiriäärsetes valdades on kohtuotsustega elamine keelatud 22 salakaubitsejal. Mitmed salakaubitsejad on saadetud välja adm.-korras piirivõõst; välismaalasil, kes organiseerivad salakaubavedu, on Eestisse sissesõit keelatud. Pealeselle võiks veel mainida majandusliku olukorra paranemist jne.

Kui varemil aastail viibis Soome lahes korraga kuni 16 ladulaeva, siis viimasel ajal võtsid salapiiritusega kaubitsejad ette vaid üksikuid retki ladulaevadega Soome lahte, seistes suurema osa hooajast kaugemal Balti merel ja Rootsi ranniku läheduses. Ladulaevade kauguse tõttu on raskendatud piirituse Eesti randa toimetamine. Pealegi on piirituse hind Soomes ja Rootsis kallim ja nõudmine selle järele suurem.

Kõik need põhjused on loonud olukorra, kus sissekukkumiste tagajärgede kartusel vähem riskeeritakse, kuna tasuvus ei ole suur.

Maapiiril, peamiselt idaosas, on piirivalvel

Piirivalve teenistuskohuste täitmisel surmasaanud ohvitserid ja üleajateenijad.

Ohvitserid:

1. Siseministri adjutant n. leitnant **Harald Busch** surma saanud
1. dets. 1924

Üleajateenijad:

2. Narva jaoskonna valvur kapral **Karl Purret** surma saanud
1. juulil 1923
3. Mootorpaat nr. 3 madrus v. roolim. **Johannes Kesküla** surma saanud
24. okt. 1923
4. Tallinna jaoskonna kord. ül. veltv. **August Iisak** surma saanud
21. mail 1924
5. Mootorpaat nr. 1 pootsmann **Rudolf Mihkelson** surma saanud
18. sept. 1924
6. Tallinna jaoskonna valvur ream. **Johannes Kruusmann** surma saanud
1. dets. 1924
7. „ „ kord. ülem n. a. o. **Elmar Õunapuu** surma saanud
25. aug. 1925
8. Narva „ „ veltv. **Magnus Siru** surma saanud
21. mail 1926
9. Tallinna „ valvur ream. **Viktor Nugis** surma saanud
18. apr. 1929
10. Narva „ „ „ **Rudolf Uibo** surma saanud
1. okt. 1929
11. Lääne „ „ „ **Voldemar Koovit** surma saanud
5. nov. 1931
12. Tallinna „ kord. ülem v. a. o. **Voldemar Paul** surma saanud
1. märts 1932
13. „ „ „ „ **Bernhard Murakas** surma saanud
8. okt. 1934
14. „ „ valvur n. a. o. **Evald Härms** surma saanud
8. okt. 1934
15. Lääne „ kord. ülem veltv. **Jüri Vaik** surma saanud
9. juulil 1935

*Teenistuskohuste täitmisel surmasaanud ja haiguste tagajärjel manalasse
varisenud kaasteenijaid mälestab 15. aastapäeval*

PIIRIVALVE ÜLEM JA PIIRIVALVE.

tegemist olnud loata üle piiri käimise tõkestamisega.

Eriti hoolsalt on väljas oldud riigi korda ja rahu ähvardavate salaja üle riigi piiri käijate tabamiseks, kusjuures on saanud haavata ja surma piirivalvureid ja ülepiirikäijaid.

Loata üle piiri käijaid on tabatud:

Eesti-N. Vene piiril 4440, Eesti-Läti piiril 3241 ja merepiiril 772 — kokku 8453 isikut.

1. juulini 1930 oli piirivalve jaoskonnaülemail õigus määrata karistusi loata üle piiri käijale. Trahvi on määratud kr. 52.585.—. Alates 1. juulist 1930 lahendavad kohtuvõimud neid süütegusid.

Loata üle piiri käijaiks on olnud igasugused seiklejad, lahedama elu otsijad, salaluureagendid, põgenikud N. Venest, kriminaalkurjategijad ja kalurid, kes Peipsi ja Pihkva järvel kalastades on sattunud üle riigi piiri.

Üldiselt on märgata loata üle riigi piiri käijate arvu vähenemist. Loata üle riigi piiri käimise ja sellega ühenduses poliitilise kuritegevuse tõkestamiseks on kaasa aidanud valvõrgu korraldamine vastavalt olukorrale, aastate kestel omandatud kogemused, maastiku, üle piiri käimise teede ja kohalike elanike tundmaõppimine, tihe koostöö teiste ametiasutustega ja Eesti-N. Vene piiriäärse maaribas liiklemist korraldav Sisekaitse ülema sundmäärus nr. 4 (RT 3 — 1933), mille järgi võib piirivöös liigelda piirivalvelt antud eriloa alusel. Liiklemistube 1936/37. a. oli antud 15,444.

Piirivalve teostas üle piiri liiklemisel passi-kontrolli: Eesti-Läti piiril 21, merepiiril 8 ja Eesti-N. Vene piiril 2 piiripunktis, lastes isikuid üle piiri selleks kehtimapanud korra alusel.

Alates 1932 kuni 1. oktoobrini 1937 on registreeritud piirivalve poolt üle piiri käijaid:

	Isiku-tunn.	Legitim. kaarti-dega	Välis-Pass.	Eesti-Soome reisik.
Sissetulekul .	690.893	635.102	9.329	141
Väljaminekul	690.077	635.766	9.607	164
Kokku . . .	1.380.970	1.270.868	18.936	305

Lihtsustatud korras lastakse läbi piiripunktide triptikute ja tollipassikaustikute põhjal autosid ja mootorrattaid ja piiriäärsete elanike mootorsõidukeid legitimatsioonikaartide järgi. Alates 1929 on välismaale lastud 8365 autot ja 505 mootorratast ja sisse — 8361 autot ja 498 mootorratast, kusjuures on võetud jõuvankrija bensiinimaksu kr. 10.475.—.

Piirivalve kontrolli all on lastud läbi piiripunktide Eesti-Läti piiril sellekohaste lubade põhjal tollita igasugust kaupa, majakraami, põllusaadusi, koduloomi, samuti ka transiitveol metsamaterjali.

Piirivalve kordonitülemad ja postivanemad täidavad tollipunktiülema kohuseid Eesti-Läti piiril 10 ja merepiiril 15 tollipunktis, lastes kehtimapanud korra alusel kaupu üle riigi piiri ja võttes tolli alal ettenähtud makse. Alates 1. septembrist 1930 on olnud Eesti-Läti piiril asetsevais tollipunktes kauba revideerimisi 2097 juhtumil ja makse võetud kr. 24.368. Merepiiri tollipunktide kaudu on lastud välismaale metskive, telliskive, paekive, marmorikive, eluskalu, õunu, kartuleid ja aerupaate. Laevu on klaaritud välismaale 1240, sisse 1549.

Rannasõidulaevade ja neil veetavate kaupade järelevalve teostamisel on välja antud 74.660 kaubanimekirja.

Sadamamakse on võetud 17 sadamas, kusjuures sadamate tegevus on aasta-aastalt elavnenud kaubaveo suurenemise tõttu. Kokku on võetud sadamamakse kr. 92.184.

Mere-, Peipsi ja Pihkva järve rannikul piirivalve kordonitülemad ja postivanemad täidavad oma piirkonnis rannavanema kohuseid. Laevade ja uppunud varade päästmise ning abiandmise alal on olnud asjatoimetusi 507. Pääste- ja abiandetasusid ja randunud varade müügist on saadud kr. 11.311.—, millest on üle antud Meremeeste Kodule kr. 1.510.—.

Eesti-N. Vene piiril on piirivalve jaoskonnaülemail olnud kokkusaamisi N. Vene piirivalve esindajatega 304 korral mitmesuguste väiksemate piirivahejuhtumite lahendamiseks.

Siseministri sundmääruse nr. 8 (RT 57/58 — 1925) alusel võib Eesti-N. Vene piiril kahekilomeetrilises vöös jahti pidada piirivalve loal. Loata jahipidajaid on võetud vastutusele 30 korral.

Kalapüügiseaduse rikkumisi on avastatud piirivalve poolt 424 juhtumil.

Mitmesuguseid seaduste ja määruste rikkumisi on avastatud piirivalve poolt ja koostatud protokollid 1231 juhtumil.

Peale eelnimetatud kohuste on piirivalvel täita veel muid kõrvalkohuseid, näiteks sadamate valve, Tartu Ülikooli Meteoroloogia-Observatooriumi jaoks meteoroloogilised vaatlused, Eesti kodanikelt võlguleva välispassimaksu sissenõudmine piiripunktes, tuletorniülevaataja kohused, laevasõiduliini siht- ja automaattulede kustutamine ja süütamine ja rida vähemaid kohuseid üksikuis kordoneis ja postides.

Riigi piiri korrashoiu ja kindlustuse alal on tehtud mitmesuguseid töid: on uuendatud piiriposte, parandatud traataeda, puhastatud piirkraavi ja -riba, ehitatud patrullteid ja vaateorne. Patrullteid on rajatud läbi soode ja rabade piki piiri üle 100 km. Tunnimees soos suplemise asemel liigub nüüd mööda kõva pinda. See hõlbustab suuresti valveteenistust.

Kolonel-leitnant J. PAUL,
Üldosakonna ülem.
Läkitatud 5.X.1936 Kõrgemas-
se Sõjakooli õppekursuse läbi-
võtmiseks.

Kolonel A. SELVET
VR I/3,
Narva Jaoskonna ülem.

Kolonel-leitnant A. VILLIP
VR II/3,
Petseri Jaoskonna ülem.

Kolonel-leitnant F. TÕNSO
VR I/3,
Lääne Jaoskonna ülem.

Major A. LÜÜS
VR II/3,
Tallinna Jaoskonna ülem.

Major J. LABIDAS,
Peipsi Jaoskonna ülem.

Piirivalve algaastail olid korteriolud väga viletsad, eriti idapiiril. Tuli asuda kohe oma hoonete ehitamisele. Nüüd on olukord märksa paranenud. Aastate kestel on ehitatud 40 kordoni ja 123 kõrvalhoonet. Pealeselle on ehitatud

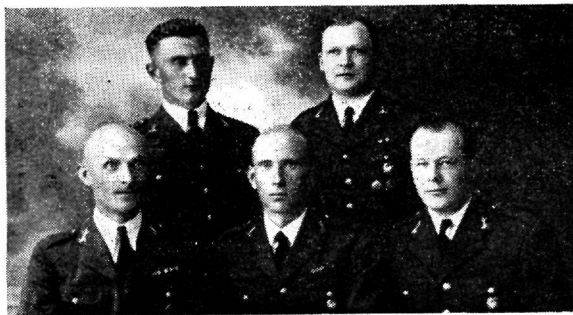

Piirivalve Tallinna jsk. Üleajateenijate Kogu juhatus.

tud mitmed laskerajad, mis oma läheduse tõttu on palju kaasa aidanud laskesporti arendamisele piirivalves.

Kordonite maa-alade korrastamise ja ümbruse kaunistamise alal on tehtud kavakindlat tööd, mistõttu kordonite ümbrus on omandanud kauni ilme. Kordonite juurde on asutatud viljapuu- ja keeduviljaaedu, rajatud muruplatse, istutatud ilupuid ja -põõsaid, kaunistatud ümbrust lilledega. Kordonite ümbruse kaunistamisele on mõjuvalt kaasa aidanud jaoskondade puukoolid, kust on välja antud viljapuid 5222, marjapõõsaid 8029, ilupuid 6864, ilupõõsaid 14.630 ja igal aastal lillesid vajaduse järgi. Kordonihoonete ümbruse nägus ja rõõmus ilme äratas isegi 1935. a. härra Riigivanema tähelepanu, kes andis tööle tunnustuse ja avaldas tänu tehtud töö eest.

Piirivalve koosseisus on ohvitserid ja üleajateenijad. Ohvitseridest teenib piirivalves alla 5 aasta 13,6%, 5—10 aastani 13,6%, üle 10 aasta 72,8%, kusjuures piirivalve algpäevilt teenib 66%. Üleajateeni-

Piirivalve Narva jsk. Üleajateenijate Kogu juhatus.

jaist on allohvitseri 48,3%, kapraleid 44,4% ja reamehi 7,3%. Üleajateenijaist teenib piirivalves kuni 5 aastani 36,3%, 5—10 aastani 35,3%, üle 10 aasta 28,4%, kusjuures piirivalve algpäevilt teenib 11,7%.

Mitmekesiste ülesannete täitmine nõuab piirivalvelt teadmisi nii sõjalisi kui ka tolli ja politsei alal. Sõjalise hariduse täiendamise otstarbel on võetud osa mitmesuguseist kursustest sõjaväes. Nii on lõpetanud piirivalves teenimise ajal alalisväe ohvitseri kursuse 25, pataljoniülema kursuse 1, kompaniiülemate kursuse 6, luureohvitseri kursuse 3, gaasiasjanduse kursuse 2 ohvitseri. Kõrgemas Sõjakoolis õpib 2 ohvitseri. Piirivalves teenimise ajal lõpetas Kõrgema Sõjakooli 2 ohvitseri, mille järele nad siirdusid sõjaväkke.

Üleajateenijaist on lõpetanud täienduskursuse 78, gaasiasjanduse kursuse 9, kehalise kasvatuskursuse 5, õhumärkide tulistamise kursuse 9, motoristide ja navigatsiooniala kursuse 70 allohvitseri. Lahingkoolis õpib 9 allohvitseri.

Piirivalve Petseri jsk. Üleajateenijate Kogu juhatus.

Teenistusse võetud uute üleajateenijate väljaõpetamiseks ja ettevalmistamiseks piirivalve kutsele korraldatakse õpperajoonis vastavad kursused, milledest on osa võtnud 574 uut valvurit. Õpperajoonis on korraldatud kursusi veel kordoniülemate ettevalmistamiseks, teenistuskooerajuhtide väljaõpetamiseks ja gaasikaitse alal. Kordoniülema kandidaatide kursuse on lõpetanud 48, teenistuskooerajuhtide kursuse 73 ja gaasikaitse kursuse 20 üleajateenijat. Õpperajoonis toimub ka teenistuskooerte kasvatamine ja õpetamine. Valveteenistuses salaja üle piiri käijate tabamisel ja salakaubitsejate jälgimisel on kasutatud koeri hea eduga.

Laiaulatuslike teenistuskohuste täitmise kõrval on tegeldud ka spordi alal. Peamiselt harrastatakse suvel laske- ja talvel suusasporti, millised spordialad on lähedalt seoses piiri-

valve teenistusega. Ametliku laskmise ja väljaõppe kõrval on Ohvitseride Kogu, Üleajateenijate Laskesporidühingud ja Keskühing lasketaseme tõstmiseks palju kaasa aidanud. Eesti Laskurliidu ühingute ja laskuringkondade vahelisel võistlusil on Piirivalve Laskurklubide Ringkond alates 1934 kolm korda järjest tulnud esikohale ja võitnud Sõjaministrilt väljapandud rändauhinna. Suusaspordi edukaks arenemiseks on annud hoogu jaoskondades selleks väljaõpetatud suusameistrite poolt valmistatud suusad, mis võimaldas varustada odavalt terve koosseisu suuskadega. Organisatsioonide vahelisel suusatamise võistlusil 1935 Elvas ja 1936 Võrus tuli piirivalve teisele kohale. Veebruaris 1937 Riigivanema nimelisel Tallinn-Valkla-Tallinn teatesuusatamisel tuli esikohale piirivalve meeskond ja omandas esmakordselt Riigivanema rändauhinna.

Peale üldiste organisatsioonide vaheliste laske- ja suusatamismängude on võetud osa paljudest kohalike organisatsioonide poolt korraldatud laske-, suusatamis- ja mitmesuguseist

Piirivalve Peipsi jsk. Üleajateenijate Kogu juhatus.

muist spordivõistlusist, kus saavutatud häid tulemusi.

Ka võetakse elavalt osa seltskondlikust elust, eriti kaitseliidu ja viimaseil aastail tuletõrje tööst.

Rohkesti on piirivalves kaitseliidu liikmeid, millest on suur kasu teenistusele.

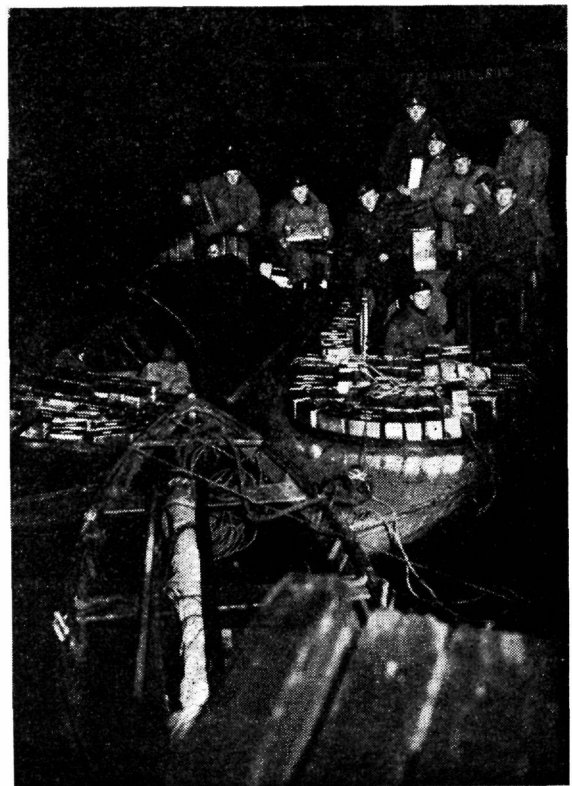
Oma liikmete ainelise külje parandamiseks ja vaimse kultuuri tõstmiseks töötavad Ohvitseride Kogu ja Üleajateenijate Kogud, kes vaatamata raskusile, mis tingitud liikmeskonna laialipaigutusest mööda vabariigi piiri, on suutnud mõndki korda saata põhikirjas ülesseatud eesmärkide arendamisel.

Lõpuks olgu tähendatud, et piirivalves on kõikjal ja alati käimas kiire töö, et suuta vääriliselt täita oma ülesandeid ülivastutusrikkas ja suure tähtsusega piiriteenistuses.

Selles töös on ühendajaks ja julgustajaks kodukaitse sümbolina — Piirivalve lipp, mis annetatud Piirivalvele tema 10. aastapäeval Maaomavalitsuste Liidu poolt koos maavalitsustega.

Piirivalve Lääne jsk. Üleajateenijate Kogu juhatus.

PIIRITUSESAAK KURADIMUNA MADALIKULT.

Tabati 1932. a. detsembris 3120 ltr piiritust ja mootorpaat.

PIIRIVALVE teenistuskooertest

A. KÕRGM A, major, Piirivalve Õpperajooni ülem.

Piirivalve 15. aastapäeva puhul poleks üleliigne osutada pisut tähelepanu neile piirikaitsejärele, kelle abi ülepiirikäijate ja salakaubavedajate jälitamisel ja tabamisel on olnud võrdlemisi tähtis. Need on „neljajalgseid piirivalvajad“ — teenistuskooerad.

Kuigi koer on ammust ajast tunnustatud inimese abiliseks, on muutunud aja jooksul komplitseerituks koera ülesanne. Iseäranis kaasajal on koeral täita terve rida spetsiaalülesandeid politsei-, piirivalve- ja sõjaväeteenistuses. Seal, kus ütleb üles inimese nürinenud haistmine, nägemine ja kuulmine, peab appi tulema koer oma ülitundelise haistmise ja erksa kuulmisega.

Politsei-, piirivalve- ja sõjaväeteenistuseks ei kõlba igasugune koer, vaid selleks on kohased koerte parimad, nii öelda intelligentsed tõud. Häid puhtatõulisi koeri on meil vähe. Enamik maal elutsevaist koertest on segaverelised „krantsid“, kes sageli isegi öövalvureiks ja karjakoerteks on alaväärtuslikud. Teenistuskooerteks niisugused koerad ei kõlba, kuna teenis-

tuse iseloomult peavad teenistuskooerad evima intelligentsi ja õpetuse vastuvõtlikkust ülimal määral. Nü on teenistuskooerteks kohased vaid tõupuhtad, proportsionaalse kujuga, tugeva muskulatuuriga, täiesti terved ja tiheda karvakattega kaetud koerad. Samuti on teenistuskooera juures nõutavad järgmised iseloomuomadused: julgus, erksus, väga peen haistmine, hea kuulmine ja terav nägemine, tähelepanelikkus, õpetuse vastuvõtlikkus, truudus ja hoolsus.

Mitmesugused elutingimused on arendanud evolutsiooni teel hulk koeratõuge. Tõugude arenemisel pole üksinda teotsenud looduslik seleksioon, vaid ka inimene on teadlikult valinud eelistatavamate omadustega koeri kasvatamiseks ja paaritamiseks, ning sel teel arendanud uusi tõuge. Tõuarendamisel etendab suurt osa paaritamine. Juhuslikel eritõuliste koerte paaritusil segunevad tõutunnused, kaob puhas tõug. Puhta tõu edasiarendamiseks peab valima paaritamiseks vaid ühest ja samast tõust parimate tõuomadustega isa- ja emakoeri. Peale tõuomaduste peab paaritamisel arvestama ka paaritavate koerte ja nende vanemate isiklike omadusi. Ei tohi paaritada lähedaid sugulasi, mis võiks viia tõu väljasuremisele.

Kogemused on näidanud, et parimaiks teenistuskooerteks on järgmised koeratõud: saksa lambakoer, dobbermann-pinšer, airedale-terrier, rottweiler ja boxer.

Meil, piirivalves, on praegu palju teenistuskooeri, enamasti tugevad saksa lambakoerad, kes on osutunud meie ilmastikus ja oludes kõige sobivamateks oma õpetusvastuvõtlikkuse, hea iseloomu, vastupidavuse, tugeva kehaehituse ja tiheda karvakatte poolest. Dobbermann-pinšer on oma omadusilt peaaegu sarnane saksa lambakoeraga, kuid oma lühikese karvakatte tõttu on teda talvel raske kasutada teenistuseks.

Piirivalve teenistuskooerad kasvatatakse ja õpetatakse Piirivalve Õpperajooni teenistuskooerte kasvanduses ja õppeasutuses. Koera arendamisel omab kutsika kasvatamine erilise tähtsuse. Õige ja teadlik hooldamine juba kutsikaeas eemaldab need põhjused, mis võivad mõjutada kahjulikult koera tervist ja tööoskust.

Ülalpool on loendatud need füüsilised ja vaimsed omadused, mis peab omama teenistuskooer. Neid omadusi võib väga hästi arendada kutsika- (1—6 kuud) ja noorekoera- (6—10

„Neljajalgne piirivalvur“.

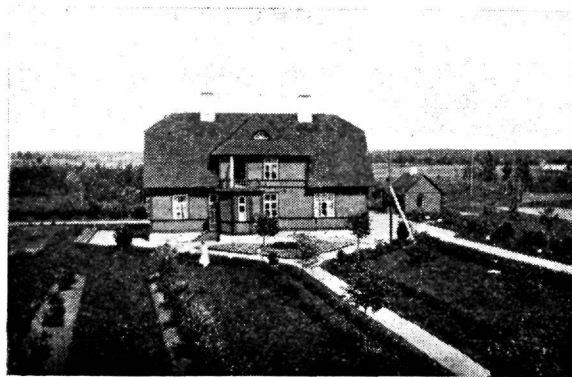

kuud) eas. Kasvatamine iseendast pole muud kui reegliäärane, organiseeritud ja pidev mõjutamine teatava organismi arendamiseks. Et valmistada ette koera teataval ajal, peab organiseerima rea niisuguseid väliseid mõjusid, mis mõjuksid teatavas suunas noorele organismile. Noor loom on elav ja püsiv — ta ei pea tähelepanu kaua ühel nähtel. Seepärast peab kasvataja noores koeras hoidma alal alalise huvi sooritatud tegevuse vastu. Seda on võimalik saavutada peamiselt mängudega. Mängimine arendab kutsikas, samuti noores koeras, koorust, elavust ja tähelepanuvõimet. Sarnast mängude najal kutsikate arendamist ja algõppuse võtete kätteõpetamist alatakse juba varakult. Umbes 10 kuu vanuselt määratakse igale kutsikale piirivalvurist juht ja siis algab kutsika koolipõlv — kursus. Juhist oleneb teataval määral koera teenistuskõlvulisus ja teenistusvõime. Halb juht võib hästikasvatatud koera hoopis rikkuda; pärast on raske parandada kord tehtud vigu. Seepärast määratakse teenistuskooerajuhtideks sääraseid piirivalvureid, kes on loomaarmastajad, energilised ja püsivad. Juht peab hästi tundma tema hooldamisele usaldatud koera iseloomu ja kalduvusi, samuti peab koera kohtlema sõbralikult, eemaldades need põhjused, mis võivad kahjulikult mõjutada koera tervisele ja töökusele.

Teenistuskooerte kursus jaguneb kahte ossa: 1) algõppus, mis algab juba kutsika noores eas ja mille ülesandeks on: a) koera distsiplineerimine ja tema konstitutsiooni arendamine, b) koera individuaalsete iseäralduste väljatöötamine, sündimisel päritud omaduste arendamine ja nende instinktide sumbutamine, mis võivad pidurdada koera ettevalmistamist ja negatiivselt mõjuda koera edaspidisele teenistusele, c) uute, spetsiaaltööks vajalike aistingute kasvatamine ja jäädvustamine; 2) erialaõppus, mis annab teenistuseks tarvisminevaid võtteid. Erialaõppus jaguneb: a) jälgimiseks, b) sideteenistuseks ja c) kaitse- ja valveteenistuseks.

Koera õpetamine on raske ülesanne. See nõuab kasvatajalt pidevat püsivust ja head oskust. Kasvataja peab rakendama töhe täie andumusega, ta peab olema leidlik praktilistunni huvitavaks tegemiseks koerale.

On koeral läbi võetud ka erialaõppus, siis tuleb tähtsaim hetk teenistuskooera elus — talle korraldatakse küpsuseksam. Katsel peab teenistuskooer lahendama rahuldavalt kõik ülesanded: jälgima inimest, otsima üles peidetud esemed, ületama takistusi, osutama tarvilikku sõnakuulmist jne. On koer katsed sooritanud rahuldavalt, siis on ta vastu võetud teenistus-

Narva kordoni esine.

koerte seisusesse, ja saadetakse ühes oma juhiga piirile töhe. Kes koertest osutub katseil nõrgaks, jääb „diplomist“ ilma; ta müüakse maha kui teenistuskooeraks kõlbmatu, ja peab leppima hoovikoera või tavalise karjakrantsi madala seisusega.

Piiril pole teenistuskooera põli sugugi kerge. Siin peab ta juhi seltsis koolis õpitud tarkusi alatasa kordama ja näitama oma võimeid luurekäikudel oma tegevusrajoonis.

Valveteenistus nõuab koeralt suuri pingutusi ja seetõttu kestab teenistuskooera töötamisiga 8—10 aastani. Hiljem annab ennast tunda teenistuskooera juures „kõrge vanadus“. Haistmine ja kuulmine muutub nõrgemaks, ning koer ei suuda enam küllaldaselt täita temal lasuvaid ülesandeid.

Kuni käesoleva ajani on õpperajooni koerte kasvanduses ja õppeasutuses kasvatatud ja välja õpetatud 58 teenistuskooera, kasvamas on veel 19 koera, kes asuvad järgmisel suvel piirile.

Piirivalveteenistuses on koerad osutunud suureks kasuks eriti maapiiril, kus metsatihnikes ja soomaastikul suudab ülepiirikäijate jälgi leida ainult teenistuskooera ülipeen haistmine. Samuti on neljajalgset piirivalvajad suurt südidust osutanud salakaubavedajate jälitamisel merepiiril.

Kujuka näite annavad meie politsei ja piirivalve teenistuskooerte tegevusest allpooltoodud üksikud episoodid.

Mõni aasta tagasi peeti haarang põgenenud röövmõrvari Tohverit tabamiseks. Tohver, olles end peitnud põõsasse, tulistas temale lagedal lähenevat politseinikku. Politseikoer aga, kes märkas seisukorra tõsidust, sööstis põõsasse põgenikule kallale, nii et viimane oli sunnitud tulistama koera. Seda hetke kasutas politseinik põgeniku surmamiseks. Vahva koera elu püüti

küll päästa kõigi abinõudega, kuid haavad olid niivõrd rasked, et ta suri mõne tunni järele. See koer hoitakse alal täistopitult politseimuuseumis.

N. rajoonis tabas teenistukoer kommunistide agendi, kes piirivalvurit tulistas metsast. Koera abita ei oleks teda korda läinud tabada. Vahva teo eest, Vabariigi piiri kaitsmisel, annetas Kennel-klubi talle audiplomi.

Sama koer avastas ühe metsavarga. Vaatamata vanadele jälgedele, ajas koer varga jälgi 2,5 km ja avastas varastatud puude panipaiga. Siit läks koer edasi 2 km eemal asuvasse külla ja tabas ka metsavarga.

Ühel hommikul märkas L. kordoni piirivalvur, et üks mees hüüab üle piiri Eesti territooriumile. Piirivalvur laskis mehe tulla ligemale, ja parajasti, kui see oli mõnekümne sammu kaugusele jõudnud temast, käsutas mehe seisma. Tulija ehmas silmapilguks, pöördus siis ringi ja hakkas jooksma piiri poole tagasi. Valvur avas nüüd hoiatuspaakude järele tule põgeniku pihta, kuid seegi ei aidanud. Mees ei jäänud seisma. Piirivalvur, kel oli kaasas teenistukoer, saatis selle jooksiku kallale. Koer tormas mehe ligi, haaras tema käest kinni, püüdes meest kiskuda maha. Varsti oli kohal ka piirivalvur, kes vahistas põgeniku. Vastupanu avaldamata tuli ta nüüd ühes valvuriga kordonisse. Kordonis otsiti mees läbi, kusjuures selgus, et ta on kommunistide agent ja saadetud üle piiri eriliste ülesannetega.

Samuti tabati teenistukoera abil kommunistide salakuller, keda koer jälgis üle 4 km mööda soist maastikku.

M. rajooni piirkonnas leiti Eestisse salaja üle piiri tulija jäljed, millede vanus võis olla umbes 5 tundi. Jälgimiseks kutsuti teenistukoer välja kordonist, mis asus jälgede leidmise kohast umbes 5 km eemal. Ilm oli külm, tuisune ja jäljed olid suurelt osalt kinni tuisanud. Isik oli kogu aeg ristelnud ja haake teinud mööda põõsastikke ja metsa. Teenistukoerajuhil ühes koeraga tuli sageli sumada sügavas lumes. Raskeile jälgimistingimusele vaatamata rühkis koer oma juhiga edasi, kuni tabas umbes 20 km kauguses jälitatava.

M. Pütt, major.

Riigi piiri märkimine Peipsil.

Eesti Vabariigi ja Nõukogude Vene riikidevaheline piir on kindlaks määratud Tartu rahulepinguga 2. veebruaril 1920. a. Selle rahulepingu artikli III märkuse 2 põhjal hiljem moodustatud segakomisjon märkis mannermaa piiri looduses 1920. a. suvel, kuna Peipsi, Läämi ja

Sama koer avastas R. kordoni piirkonnas ülepiiritulija jäljed. Öö oli kottpime, ilm tuisune ja külm. Vapralt võitles koer sajuilmaga ja ajas jälgi Kõrgesilla küalani, mis asub 15 km piirist eemal. Viimase võimaluseni pingutatuna, puhkas koer 2 tundi, jatkas siis kohusetruult jälgimist. Ta läbistas küla ja peatus külata-guse saunahüti juures. Siit tabatigi ülepiiritulija, kes puhkas saunalaval reisiväsimumust. Mehel tuli tabamine kauge maa takka nii ootamatult, et ei taibanud enam salatagi üle piiri tulekut.

Piirivalvuri käest põgenesid Püssi vallas Sepa küla heinamaalt 2 salakaubavedajat, visates maha piiritusenõud. Kaks tundi hiljem pandi põgenike jälile teenistukoer. Ta juhtis piirivalvuri üle põldude ja piki külavahelisi teid mereranda. Siin olid piiritusevedajad jälgede kaotamiseks sammunud merre. Mõnisada meetrit kaugemal avastas koer veest väljunud piiritusevedajate jäljed uuesti. Mööda jälgi pöördus koer tagasi Sepa külla ja avastas põgenenud piiritusevedajad.

Teenistukoera abil tabati Kasepää vallas, Tiheda külas keegi sigurivaras pärast seda, kui vargusest oli möödunud 8—10 tundi.

Saare vallas, Kose külas paljastas sama koer puskarivabriku ja varastatud kraami peidupaiga. Jälgimine sündis 2,5 km ulatuses ja 10—12 tundi pärast vargust.

Sama teenistukoer avastas muu seas ka ühe salaküti. Torma metskonnas kitse tapmispai-gas jälile pandud koer viis jälgijad Saaremeta külas elutseva P. juurde. Läbiotsimisel leiti kitseliha ja 4 kitsenahka.

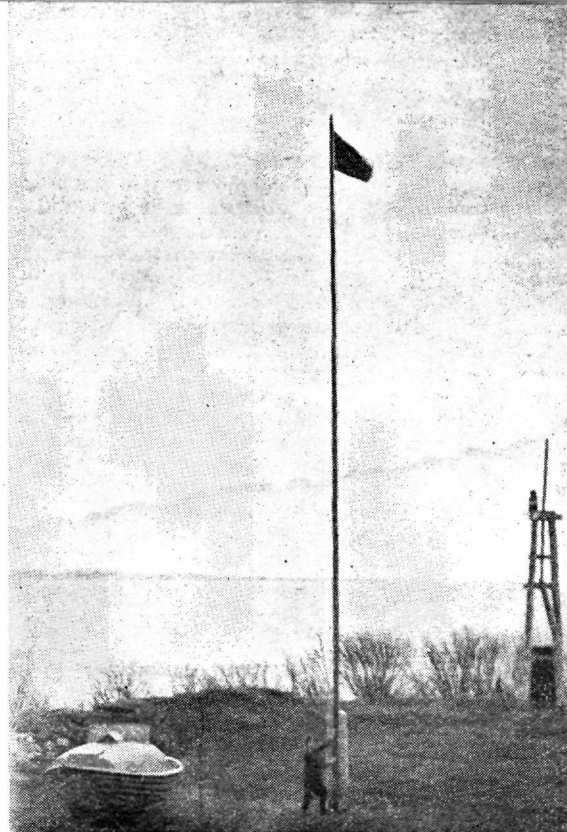
Piirivalve teenistukoerte teenete hindamisel ja näitusil esinemisel on annetatud järgmised auhinnad: Siseministrilt üks hõbekarikas, Põllutöministeeriumilt 4 kuldauraha, E. Kennel-klubilt kolm audiplomit, viis kuld-, kaksümmend seitse hõbe- ja kümme pronksauraha ja seitse kiituskirja, Läti jahimeeste seltsilt üks kuld- ja üks hõbeauraha, kokku kolm audiplomit, kümme kuld-, kaksümmend kaheksa hõbe- ja kümme pronksauraha, seitse kiituskirja ja üks hõbekarikas.

Pihkva järvel määrati see kaardi järgi geograafiliste kordinaatidega, looduses märkimist teostamata. Riigi piir nende järvede ulatuses on seni looduses tähistamata. Viimase asjaolu tõttu on tulnud ette vähemaid piirivahejuhtumeid. Nende lahendamisel Eesti Vabariigi ja Nõuko-

gude Vene vahelise kokkuleppe — 8. aug. 1927. a.— alusel moodustatud komisjonide istungeil pole suudetud leida pooli täiel määral rahuldavaid seisukohti. Asjaolu, et piirijoon järvedel märkimata, tekitab raskusi ja arusaamatusi piirivalveteenistuse täitmisel, järvel liikumisel ja kalastamisel ning annab põhjusi riikide esindajale vastastikuste etteheidete tegemiseks asjaosaliste piirivalve võimude teotsemise üle. Piirivahejuhtumite tekitajat on võimatu igakord kindlaks teha, sest võimatu on kindlaks määrata piirijoon asukohta igal ajal ja igal juhul järvedel, eriti uduste ja tuisuste ilmadega, pimedast ajast rääkimata, kui rannajoon nähtav vaid mõnekümne meetri kaugusele.

Piirivahejuhtumiteks on seni olnud Eesti Vabariigi kalurite kinnipidamised järvedel Nõukogude Vene piirivalve poolt nii suvel kui talvel.

Eesti Vabariigi kalurite eksikombel üle piiri Nõukogude Vene territooriumile sattumise vältimiseks tuli leida abinõusid. Oli tarvidus tähistatud piirijoon järel järvedel, et seal liikujail oleks näha joon, kust üleminek keelatud. Piirivalve tegevuse algaastail tähistati talvel, mil kalurite liikumise võimalused järvel suuremad ja ilmastiku tõttu nähtavus piiratud, piirijoon kuuseokstega, püstitades neid jäässe raiutud aukudesse vahemaaga 75—200 m. Piirijoon määrati kindlaks järvedel kaardi järgi nähtavate esemete kaudu, eriliste määrdetud. Neid tähistamistöid tehti esialgu kohati ühiselt Nõukogude Vene piirivalve võimudega ja see andis häid tulemusi: teadmatult üle piiri sattumiste juhtumite arv vähenes ja polnud ka lahkarmumusi (poolte vahel) kalastamise piirkondade ulatuse üle. Kahjuks Nõukogude Vene piirivalve võimud loobusid ühisest piirijoon tähistamisest. Ainult meie poolt piirijoon tähistamine polnud mõeldav selle mittetunnustamise tõttu Nõukogude Vene võimude poolt, mispärast tuli loobuda piirijoon tähistamisest. Kuna aga eluline tarvidus oli silmale nähtava joone järel järvel kalurite üle piiri sattumise vältimiseks, jätkati meie poolt tähistamist, mitte aga otsekohe piirijoonel, vaid sellest sisemaa pool. Tähistised asetati piirivalve enese poolt ja kasutada olevate abinõudega määrdetud tulemuste järgi, käsitades piiri kindlaksmääramiseks piiriraama-

Piirivahejuhtumite lahendamiseks signaallipuga N.-Vene piirivalve esindaja väljakutsumine.

tut ja selle juures olevat piirikaarti. Selliste määrdetud ja tähistamiste juures tuli ette ebatäpsusi ja igal aastal muudatusi tähistajoon paigutamises järvel. Et aga Nõukogude Vene piirivalve võimud samaselt tähistamise vastu proteste ei avaldanud ja nende piirivalve võimud ei tulnud üle tähistatud joone, samuti Eesti Vabariigi kaluritele oli näha ja teada kindel joon, kust üleminek keelatud, siis väiksemad ebatäpsused polnud olulised, vaid tähistatud joon täitis oma ülesande; hoidis ära kalurite üle piiri sattumise.

Tekkis tarvidus täpsemalt kindlaks määrata piirijoon, samuti ka Sisekaitse ülemal sundmäärusega nr. 4 § 2 p. 2 — 1933 kindlaksmääratud ½ km laiune veepiirivöö. Tarvidus selle järel oli eriti Peipsi järvel Piirisaare piirkonnas ja Lämmi järvel, kus iga meeter veeala omab kalastamise väärtuse. 1934/35. a. talvel piirijoon kindlaksmääramiseks toimetati esmakordselt määrdetud maamäärdetud kaasabil vastavate määrdetud vahenditega, aluseks võttes piirikirjelduse (otsejoonte pikkused, nurgad) piiriraamatu järgi ja selle juures oleva piirikaardi.

Piirivalvurid asetamas piirimärki.

Orienteerumispunkteks kasutati kaardile kantud ja looduses nähtavaid esemeid, peamiselt kirikuid, nii Eesti kui ka Nõukogude Vene poolel. Et vältida arusaamatusi Nõukogude Vene võimudega piirijoone tähistamisel, asetati tähised mitte mõotmisel saadud piirjoonele, vaid sellest 10 m. sisemaa poole. Tähistega eraldi ka piiri ääres ½ km. laiune veepiirivöö. Sarnaselt määratud piirijoone viga oli võrdlemisi väike — võrreldes eelmistel aastatel toimetatud tähistamise veaga. Maamootja kaasabil instrumentaalmootmine andis juba kindlama ja püsivama aluse tähiste väljapanemiseks. Alates 1935. a. on tähistamisi talvel järvel toimetatud ainult instrumentaalmootmistele järele, kusjuures Nõukogude Vene võimudele on tehtud ettepanekuid võtta osa piirijoone tähistamise tööst. Viimaste poolt on aga mitmesuguseil põhjusil sellest loobutud.

Eelkirjeldatud viisil väljapanud tähised kõrvaldasid puudused, missugused võivad ette tulla piirijoone tähistamatusest looduses. Järvel liikujail on teada ja näha erilise loata liikumiseks keelatud ½ km. laiune veepiirivöö ja ka piirijoone asupaik. Tähistes võimaldavad orienteerumist pimedal ajal ja tuisuse ilmaga ja normaalses olukorras teadmata, eksikombel üle piiri sattumine pole võimalik. Sarnaselt tähiste väljapanekud on seotud aga teatud raskustega, aja- ja rahakuludega, sest neid töid tuleb korjata igal aastal. Igasuguse ilmaga neid töid on võimatu läbi viia. Juba mootmisaparaadi kasutamine lagedal jääl külma, eriti tuulise ilmaga, on aegaviitev ja töötajail tuleb arvestada ranga külmetusega. Mootmist ei saa toimendada ainult selge ilmaga. Sarnast ilma on aga Peipsil raske tabada talvel. On olnud juhtumeid, et tervelt nädalapäevad tuli oodata hea nähtavusega ilma tarvilise orienteerumispunkti nägemiseks. Ühel päeval oli udu, teisel lumesadu, kolmandal päeval tuisk, siis niivõrd kõva külm, et aparati ei saanud käsitada jne. Mõnikord mängisid viperusi ka üllesaatud tähised. Tähis oli seatud üles eeldusega, et peaks paistma mustana lumisel jääl kaugele. Eemaldudes tähisest, polnud seda näha aparadi läbi, just nagu oleks tähis vajunud jää alla. Tähise asukohale tagasi sõites selgus, et vahepeal oli sellest piirkonnast läbinud uduline ja tähise lumivalgeks härratanud.

Mitte ainult talvel ei tuntud tarvidust piirihiste järele järvel, vaid ka suvel. Kalureil polnud järvel liikumist piiravaid tähiseid, mis-

tõttu nii mõnigi sattus teadmatult Nõukogude Vene veelale. Võis ka oletada teadlikult üle piiri kalastamas käimist üksikute kalurite poolt, kes endistest aegadest pole unustanud piiramata vaba liikumist järvel, pealegi kui suvel ei jää järele reetvaid jälgi.

1935. a. kevadel esmakordselt katsetati talvel väljapanud tähiste joone alalhoidmist suveks, sest sarnast täpset mootmist nagu talvel, polnud võimalik suvel läbi viia piirivalvel kasutada olevate liikumisvahendite ja abinõudega. Selleks asetati juba jäält järve toodrid tähiste joonele; et toodrid jäälagunemise ajal kohalt ei liiguks — kasutati ankruteks võrdlemisi raskeid (kuni 300 kg) kive ja toodrite ümber raiuti jässe avad, läbimõõduga 3—4 m., et jää liikumisel libiseks üle toodrite. Sarnaselt toodrite järve asetamise katse andis rahuldavaid tulemusi: jää lagunemine ja liikumine kevadel ei viinud neid paigalt. Sama tulemusi andsid katsed toodritega ka järgmisel aastal. Selgus, et Lämmi järvel toodrid püsivad tervetena kõik kohal, mida soodustab asjaolu, et kiire veevoolu tõttu kevadel jää sulab kohalt liikumata või muutub üldiselt niivõrd rabedaks, et ei ole enam ohtlik toodritele. Peipsi järvel põhjapool Piirisaart, kus püsib võrdlemisi tugev jää selle liikumise alguseni, murdusid toodritest 50—60%, kuid paigalt ei liikunud. Omandatud kogemusi kasutati ära 1937. a. kevadel laiemas ulatuses. Toodrid asetati ühe km vahemaaga 24 km ulatuselt talvel oks-tega tähistatud joonele Lämmi järvel. Jäälagunemisel toodrid paigalt ei liikunud. Kokku leppides Sisevete sadamate kapteniga arusaamatuste vältimiseks laevasõidu alal, varustati toodrid pärast jäälagunemist eriliste, laevasõidu toodritest erinevate tunnustega: lati veepealne osa punaseks värvitud, mille keskusesse asetatud must pall.

Toodrite joon on päeval selgesti nähtav, mille järele piirivalvel kerge kindlaks teha kalurite asukohta. Normaalohtlikorras teadmatult kalurite üle piiri sattumisi ei saa ette tulla toodritega tähistatud piirkonnas.

Senised piirijoone tähistamise moodused Peipsi, Lämmi ja Pihkva järvel pole kõige otsustabekohasemad ja on teatava kõrvalekaldumise tõelise piirijoonest, kuid sellegi poolest on annud häid tagajärgi piirivalveteenistuse täitmisel ja piirivahejuhtumite vältimiseks. Meie piirivalvel tuleb üksinda jätkata seda tööd, kui Nõukogude Vene võimud ka tulevikus loobuvad sellest osa võtmast.

J. KRAUS, n.-allohv.

„JÄÄPÜHAD“ Peipsi piiril.

Peipsiäärne piirivalveteenistus erineb teenistuse iseloomult mitmeti mereäärsest ja mannermaa omast.

Üheks iseloomustavaks erinevuseks ja omapäraks Peipsi piiril on järvel jäätekkimise ja lagunemise ajajärk, piirivalvurite keeles „jääpühad“. Jääpühad esinevad kahes jaos, kevadel ja sügisel. Kevadised jääpühad on ha-

rilikult lähemad kui sügisesed, need algavad aprilli keskel ja kestavad umbes kaks nädalat, s. o. mai alguni.

Milles seisnevad siis need jääpühad, need Peipsi piirivalvuri rõõmu- ja puhkepühad?

Kevadel, kui siseveed juba jäävabad, seisab Peipsi veel tugeva jääkatte all. Julgelt sõida-

Jäärünnak Nina
kordoni all kevadel
1932.

vad Peipsi kalurartellid-mutimehed oma hobustega hommikul järvele ja õhtul sealt tagasi.

Ilmade soojenedes päikese palavate kiirte paistel ja sooja sisevee voolamisel rannajääle, sulab see päev-päevalt ja varsti lainetabki Peipsi rand lahtisest veest. Kaugemal järvel on näha aga tumesinist jäävälja, ent ka see on muutunud päikesekiirtest rabedaks ja liikumine järvel on ohtlik.

Rannajää kadumisega jääb Peipsil ajutiselt ära ka kalapüük, jäävad ära mutimeeste sõidud järvele, mis tähendabki jääpühade algust. Kui juba Peipsi kalur ei riskeeri minna järvele, siis ärgu julgegu seda teha ka keegi teine, ja kes süiski katsetab, võib leida Peipsis külma märja haua.

Põnevusega, ootusärevus südames, oodatakse nüüd ülemuselt telefonogrammi jääpühade pidamiseks. See vahest ei lasegi end kaua oodata ja varsti saabubki telefonogramm vähendatud valvele üleminekuks; on alanud jääpühad. See on kui lunastus pika, raske ja väsitava talvise teenistuse järele.

Nüüdne teenistus pürib vaid õhu ja järve vaatlusega ning sidepidamisega. Et vaba aega süiski veel külluses, värskendatakse oma teadmisi seaduste ja määruste kordamisega. Tehakse kokkuvõtte talvisest teenistusest, arutletakse koos, kuidas edaspidi teostada paremini oma teenistusülesandeid jne.

Jääpühade ajal võib piirivalvur saada nii mitmed vabad ööd, mis võimaldavad rahulikku magamist, kuna täisteenistuse ajal saab seda harukorral.

Selle aja kestel korraldab iga piirivalvur üht kui teist oma koduses majapidamises, kusjuures kogu selle puhkeaja vältel võib tunda eraelu vabadust.

Rõõm neist jääpühast on eriti täielik, kui need ühte satuvad kevadpühadega, siis käiakse peol, külastatakse kaasteenijaid, külaskäimiseks ja puhkuseks aega jätkub.

Nüüpea kui on kadunud Peipsilt jää, harilikult tuul kannab lahtise jääsupi kuhugile randa, asuvad kalurid uuesti, nüüd juba paatidega, kevadisele kalapüügile; ühes sellega lõpevad ka

jääpühad. Algab suvine teenistusperiood, mis palju kergem talvisest, on kadunud sügav lumi, milles nii raske oli tallata. Jäävad ära kontrollsõidud hobustel järvele, kus mõnikord tuli kuni 12 tundi viibida keset järve talvises pakases, jääb ära suur ja raske talvine postiriietus.

Sügiseseid jääpühad ei ole nii ettearvatavad kui kevadised, need olenevad sügisese külmatulekust, on umbes nädala võrra pikemad kevadistest ja võivad esineda mitmes järgus.

Sügisel, kui sisemaal veed on juba võrdlemisi kõva jääkatte all, kohab Peipsi veel võimsalt ja randa veerevad kõrged, külmad ja vahused lained. Alles süis, kui on kestnud umbes nädalapikkune — 5—10-kraadine külm ja vaiksed ilmad, hakkab Peipsi rannavesi jäätuma, kusjuures jääpiir iga hommikuga nihkub ikka kaugemale järvele. Vahest näib, et järv ongi jään, aga tähelepanelikul vaatlusel silm seletab silmapärisel tumedat viirgu, — seal on veel lahtine vesi! Nüüd on järv ületamatus olukorras, seal ei saa sõita paadi ega hobusega. Sügiseseid jääpühad ongi käes.

Kui juhtub tugev torm, mis paneb kaugel oleva lahtise vee järves lainetama, see lõhub süis pihuks ja põrmuks tekkinud noore rannajää ja jälle lainetab ja kohab Peipsi võimsalt, salapäraselt, mida tekitavad lainetemõllus purukspektud jäätükid. Ühes sellega ongi läbi jääpühad, sest taas liiguvad Peipsi lainetel kaluripaadid. Kuid ega talv taevasse jää! — lausub rahvasuu. Varsti külmub Peipsi, ent kes teab kui kauaks, mõtleb kaldal sammuv piirivalvur. Võib-olla ajutiseks, mida piirivalvur meeeldi näeks, sest sooja ja külma vaheldusega on talvigi lühem! Alles küesoleval aastal sai Peipsi piirivalvur möödunud sügisese jääpühi nautida jaanuari keskel, need olid juba teises järgus, kuna esimesed jääpühad olid enne jõule.

Sügiseseid jääpühad on eelpuhkuseks, nagu hoovõtmiseks talviseks raskemaks teenistuseks.

Käes on jällegi sügis. Peipsi piirivalvur ootab sügisese jääpühi, hellitades lootust, et need oleksid mitmejärgulised, nii oleks lühem külm talv, mis neid ootamas ees.

Piirisaar ja piirivalve.

Peipsi, mis olnud piiriks juba kauges minevikus kahe rahva ning lääne ja ida mõtteilma vahel, on seda praegugi meie kodumaa idapiiril, lahutades meid meie suuremast naaberriigist — Nõukogude Venemaast.

Piirisaar on saanud oma nimetuse juba vana ajal, olles piiriks eestlaste ja venelaste vahel. Vene keiserriigi ajal kuulus Piirisaar kahe kubermangu, nimelt Liivi ja Pihkva kubermangu alla, kusjuures piir läbib saare keskusest. Nimetus „Piirisaar“ ongi nähtavasti sellest tingitud.

Piirisaare maastik on enamuses madal, sooheinamaa ja läbipääsematu raba, ainult üks kümnendik saare üldpinnast kirdeosas on kõrgem, kus asuvad „Piirisaare“, „Tooni“ ja „Saare“ külad.

Rahvajutu järgi olnud vanasti Piirisaar palju suurem ja saarel kasvanud põline tamme-, kuuse- ja männimets. Viimaste aastakümnete jooksul on suurveed tunduvalt uhtunud saare randa. Viimase mõõtmise järgi piirivalve poolt oli saare ümbermõõt rannajoonel 13,5 km. Põlisest metsast on järele jäänud vaid umbes 100 kuuse- ja männipuud, kuna tammedest enam ühtki pole säilinud. Viimane põline tamm kuivas 1924. aastal suurvee ajal ja needki üksikud kuused ja mändid, mis veel püsivad, langevad aja möödudes peamiselt tormide ohvriks. Et Piirisaar kunagi on olnud suurem ja seal kasvanud suured metsad, tõendavad saarest põhja- ja loodesuunas järve põhjast leitud kändud ja mõned hiigeltamme palgid, mis kauaaegsest vees seisemisest on vettinud pigimustaks. Rahvaarv Piirisaarel oli viimase rahvalugemise ajal 980, millest 353 eestlast ja ülejäänud vanausulised venelased, kes saarele asunud Peeter Suure ajal, mil Venemaal valitses usuelus suur murrang.

Millal eestlased saarele asusid, ei ole teada. Arvatakse siiski, et enne venelasi. Suurem eestlaste saarele asumine olnud aga ajastul, mil Vene valitsus hakanud sunniviisil võtma sõdureid. Siis paljud eestlased, kartes sõduriteenistust, põgenenud saarele ja jäänud sinna elama.

Samuti põgenenud saarele omal ajal palju neid eestlasi, keda vallad saatnud välja oma piirist. Et vene ajal puudunud saarel politiseivõimud, need vaid harva käinud saarel ja üle oma kubermangu piiri erikorraldusteta pole õiendanud ametiasju, olnud isikuil, kellel tegemist olnud politiseivõimudega, viimaste saarele tulekul tarvis ainult teise külla minna, kus neid keegi pole puudutanud. Need asjaolud olevat meelitanud Piirisaarele elama isikuid, kes sattu-

nud vastollu ühiskonna ja riigikorraga. See ühiskonna korrale võõras ja vaenuline vaim, mis piirisaarlaste seas valitses vanasti, ei ole kadunud tänapäevalgi täiel määral, mida tõendavad mitmed eluavaldused: jonnakalt kinnipidamine vanast kalendrist, vanausulisist kombeist, endi lugemine piirisaarlasiks, mitte aga Eesti kodanikeks jne.

Omavaheline läbisaamine saarel eestlaste ja venelaste vahel on keskpärane. Kõneldakse ikka veel vene keeles, kuigi paljud venelased valitsevad eesti keelt. Piirisaare venelane ei näi tänaseni mõistvat, et tema elab Eesti riigis. Pole haruldaseks nähteks, et kordonisse tulles järveliikumise luba saama, küsimusele „kuhuta kavatseb sõita“, saab vastuse „Eestimaale“, ehk veel tüsedamalt „na tšuhontšinu“. Selliseid ütlusi võib kuulda isegi vanemate eestlaste suust.

Piirisaarlased elatavad endid kalapiügist ja sibulate kasvatamisest. Kalu püütakse rohkesti. Kalad saadetakse siseturule ja hooaegadel välismaale, peamiselt Poola. Ei saa öelda, et piirisaarlane kehvalt elab või palju töötab, nagu vahest väljaspool arvatakse. Vanausulisel on palju pühi, ja kui pühad majas, siis „guljänje“ külas ja siis kalad kas või ronigu ise kaldale. On aga mõni riiklik püha, siis vanausulisel on lõpmata palju hädavajalisi töid ja toimetusi ega pole aega pidada püha.

Riigipiir asub Piirisaarest 1 km hommikupool. Asjaolu, et riigipiir pole looduses tähistatud, tekitab raskusi eriti Piirisaare piirkonnas nii piirivalvele teenistuse täitmisel kui ka kalureile kalastamisel. Talvel märgitakse piirivalve poolt kuuseokstega piir, mis kergendab piirivalve teenistuse täitmist ja kalureile järvel liikumist. Viimase! kahel aastal on suvel piir tähistatud toodritega.

Sügisel jäätেকkimise ja kevadel jäälagunemise ajal on piirivalve teenistus eriti raske, kuna siis raskusi on järvel liikumisel liig nõrga jää tõttu. Piirisaarlane, kes järvega nagu kokku kasvanud, püüab kasutada seda aega kalastamiseks keelatud kohtadel, teades, et piirivalve ei pääse temale ligi. On ju tuntud kõnekäänuks, et kui jää järvel varest kannab, siis piirisaarlast ammugi.

Piirivalvurite, eriti kordoniülema teenistus saarel ei piirdu ainult piirivalvamisega, vaid kõrvalameteid ja kohuseid on palju, nagu: riigimetsa, sadamasilla, kanali ja saare kaldakindlustuste järelevalve, pealeselle Tartu Üli-

Piirivalvuri ARGIPÄEV.

On öö. Pime ja tormine sügisöö. Tuul ulub katuseräästas. Sajab rabisedes tihedat vihma vastu aknaruute.

Piirivalvur magab kordonis soojas voodis ja näeb und möödunud puhkusest.

Järsku läbistab toa vaikuse korrapidaja hüüd: „Kapral M. ärka üles, kell on 23.45.“

Harjumusest valvur hüppab kiiresti voodist. Istub siis rahunedes voodiservale ja püüab meenutada äratuse põhjust.

Uni taandub ja selgineb tegelik elu ning vee- randtunni pärast algav teenistuskohus. Ei ole enam aega viita.

kooli 4. järgu meteoroloogiajaama pidamine, ühes mitmesuguste vaatlustega. Piirivalvurite teenistuse saarel teeb raskemaks veel asjaolu, et piirisaarlane oma iseloomult ei ole senini küllalt tõsiselt võtnud piiri kohta kehtima pandud seadusi ja määrusi, hiilides neist mööda igal võimalikul juhtumil. Piirisaare elanik, peamiselt venelane, ei taha tunnustada järvel, kus temal varem oli piiramatu vabadus sõita ja kallastada, mingit kitsendust ega piire, mispärast ametikohuseid täitvaid piirivalvureid loetakse nende tegevuse takistajaks.

Et saarel ainukeseks võimuks on piirivalve, siis igas vähemaski asjas pöörduetakse abi või nõu saamiseks piirivalve poole.

Piirivalve elu Piirisaarel on võrdlemisi raske veel sellepoolest, et kõik toiduained ja muud tarbeasjad tuleb väljastpoolt sisse vedada, peamiselt Tartust, sest kohapealseis kauplusis müüdavad ained on palju kallimad, ja sügisel jääsünni ja kevadel jäälagunemise ajal ühenduse puudumisel pole neid saadagi. Et suurem osa saare elanikest on venelased, kes homse päeva tarvis midagi valmis ei muretse, vaid loodavad alati järvest saada, siis neilgi on mõnikord peenike peos, mistõttu pole neiltki võimalik osta toiduaineid.

Piirivalve on Piirisaarel mitte ainult riigipiiri kaitsjaks, vaid igasuguste eluavalduste kesks. Üheks tähtsamaks ülesandeks on olnud Eesti riikluse mõtte süvendamine elanike keskel, mis on annud ka tagajärgi. Kui 15 aastat tagasi Piirisaarel peaaegu ei tuntud Eesti lipu värve, siis nüüd pea igas majas on riigilipp ja süveneb kodanikes Eesti riikluse mõte.

Piirivalvur M.

Kiiresti riietub ja korraldab tarvilised toimingud. Läheb ametiruumi ja lööb lahti kordoni päeviku. Järgmise kuupäeva lehekülje esimesele reale on kordoni ülem kirjutanud:

Kapral M... tunnimees valvepiirkonnas, kell 00.00—04.30; kp. nr. 3 kl. 01.00; nr. 5 kell 02.00 jne.

Neid ridu lugedes kerkib valvurile silme ette 4½-tunnine tegevuspilt. Juba vaimus kõnnib ta mõne sekundiga määratud kontrollpunktid läbi, et kellaajad ja kohad paremini meelde tal jääksid.

Kell on täpselt 24.00. Unisest valvurist on saanud virk tunnimees, kes astub kordoni uksest välja pimedasse õhe. Vihma sajab tugeva tuulepuhanguga rabisedes vastu vihmakuube ja nägu, ning see riisub viimase unekübeme. Pimedusega harjumata silmad ei taha nagu näha esialgu midagi. Ta seisatab ja kuulatab. Eemalt lähenevad kellegi aeglasel sammud... See on eelmine tunnimees, kes juba ootab vahetust. Jõudnud lähemale, täidetakse vormalaus. Siis läheb esimene tunnimees kordonisse ja teine siirdub valvepiirkonda.

On alanud piirivalvuri argipäev! Üksinda sammub ta tormises öös loendamatuid kordi käidud rada. Hoolimata pimedusest leiab jalg õige tee, mine kas või kinnisilmi. Isegi kontrollpunktide vahemaad on sammudega loetud.

Tunnimees liigub, püss tugevasti käes, silmad erksalt valvel. Peatub ja kuulatab, et tabada mässavas tormis kahtlast heli.

Nii valvab ta, et ei saaks keegi tulla ega minna salaja üle riigipiiri, et ei toimetataks maale sala-kaupa.

Ta on väljas kõigi eest, et rahvas sisemaal võiks rahuliselt elada ja areneda.

Jõudnud valvepiirkonna viimase kontrollpunktini, annab ta kirja edasiviimiseks teise kordoni tunnimehele. Harilikult toimetatakse ametlik kirjavahetus kordonist kordonisse tunnimeeste kaudu.

Liikudes tagasi kordoni poole, tunnimees kuulab põõsastes okste sahinat.

„Nüüd on ta mul käes,“ — mõtleb ja jääb puu taha hiilima, et kindlaks teha võõras isik.

Juba on tume inimkogu selgesti nähtav.

„Seis! Kes on?“ — hüüab tunnimees.

„Mina olen!“ — vastatakse.

Kohe tunneb valvur hääle järele kordoniülemat, kes on revideerimiskäigul. Jõudnud tema lähedusse, tunnimees esineb ülemale ettekandega.

„Mis kuulda ja näha?“ — pärib kordoniülem tasase häälega. Räägitakse ja peetakse vaikselt nõu, kuidas saavutada valveteenistuses paremaid tagajärgi.

Kordoniülem lahkub. Tunnimees jääb jälle üksinda valvama.

Järgmine vahetus vabastab ta ametikohuste täitmisest kell 04.30.

Jõudnud kordonisse, valvur kirjutab päevikusse kirjelduse tähtsamatest sündmustest vahiteenistuse ajal ja kinnitab selle oma allkirjaga.

Nüüd algab vaba aeg.

Riputanud märjad rõivad kuivama, asub ta sööma, sest väljas külma käes tekkis näljatunne.

Kustutanud söögiisu kättejuhtuvaga — öösel ei taheta sooja toitu valmistada, läheb ta voodisse ja võtab kätte lugemiseks juturaamatu. On jälle hea tunne soojas, valgus toas viibida ja süveneda hoopis teise maailma kui on seda piirivalvuri teenistus. Loeb seni, kuni tuleb uni ja sulgeb väsinud silmad...

Kui ta uuesti virgub, on juba päev! Ilus ja selge sügispäev! Ei ole enam jälgegi öisest sajast ja tormist. Ainult maa on veel märg.

Esimeseks mureks on söögivalmistamine. „Peaks ikka naisemeheks hakkama, siis saaks tüütavast söögikeetmisest lahti,“ — mõtleb poissmees-valvur, kui toob tuppa puid ja läidab pliidi alla tule.

Varsti täidab kööki meeldiv ja isuäratav seaprae lõhn, mis tunnistab, et naise ametiga võib ka poissmees väga hästi tulla toime.

Raskusi teeb vahest toiduainete hankimine, sest elulised keskused asuvad enamasti kaugel. Kuid sellest küsimusest saab üle vabade päevadega, mis antakse isiklike asjade korraldamiseks.

J. Alekand, n.-allohv.

Neli ja pool tundi pilkases pimeduses.

Oli vihmane, pime ja porine oktoobrikuu keskpaik. Juba nädalapäevad sadas külma sügisvihma. Päevad ja ööd läbi, väikeste vaheaegade järele pladises jämedaid piisku vastu kordoni läänepoolseid aknaid; ja tugev, puhuti maruline läänetuul ulgus maja simsides ja aknaraames ja peksis lakkamatult antennitraati vastu seinu. Kapral Mikkel Soo keetis teed kahiseva priimuse põledes. Kell oli alles 16.00, aga juba hakkas väljas hämaruma, öieti pimenema, sest täna oli olnud kogu päev hämar suurest vihasajust.

Suure mõnuga hammustas Mikkel kuivanud saia ja rüüpas palavat teed. Hoopis vastupidine oli aga mõelda sellele, et juba mõne tunni pärast tuli välja minna.

Söönud, Mikkel Soo heitis voodisse. Ta lootis veel mõne tunni enne valveposti minekut puhata. Uni aga ei tahtnud tulla, sest väljas mühises ja vilistas nii kõvasti, et tahtmatult kiskus mõtted pimedasse öhe. Möödus tund, poolteist, Mikkel Soo heitles unega, kuid lõpuks süiski uinus.

Söönud kõhu täis, valvur läheb välja, et teha kordoni ümbruses puhastus- ja korrastustööd. Ühiselt teiste valvuritega koos töötades ja naljatas ei saa arugi töö raskusest.

Ollakse arusaamisel, et ilus ümbrus tõstab meeleolu, mis teeb teenistuse kergemaks.

Piirivalvuri töö väljaspool üheksatunnist teenistust on väga mitmesugune.

Paljudel, eriti abielus olijail, on sisse seatud kodumajandus: peetakse lehma, sigu, lambaid, kanu jne. Nende talitamiseks kulub aega.

Haritakse ka maad, marja- ja viljapuuai.

Vabal ajal harrastatakse sporti, eriti just laskesporti, ja talvel suusasporti, sest sellega tuleb ka teenistuses kõige rohkem tegelda. Heaks laskuriks olla on iga piirivalvuri püüd. On kujunenud välja hüüdlause: „Sihi, saad meistriks!“ Sihtimis-harjutusteks on kordoni ümbrusse üles seatud märklauad mitmesugustele kaugustele: 300 meetrile — vintpüssi, 50 meetrile — väikekalibri püssi ja 25 meetrile — püstoli märklehed.

Elavalt võetakse osa ka seltskonnaelust. Paljud piirivalvurid on kaitseliidu ja tuletõrje liikmeteks.

Õhtuti kuulatakse raadiot, loetakse raamatuid ja ajalehti ja veedetakse aega lõbusalt koos mängides ja lauldes.

Nii möödub päev mitmesuguses tegevuses kuni kella 19.30-ni, mil tuleb valvuril jälle astuda valveteenistusse, et täita ettenähtud üheksatunnist teenistusnormi öö-päeva kestel. Nii veereb elu päevast-päeva...

Ta ärkas korrapidaja hüüdele, kargas voodist välja, pani riided selga ja rasked veesapid jalga. Kell 22.00 lahkus ta kordonist valveposti.

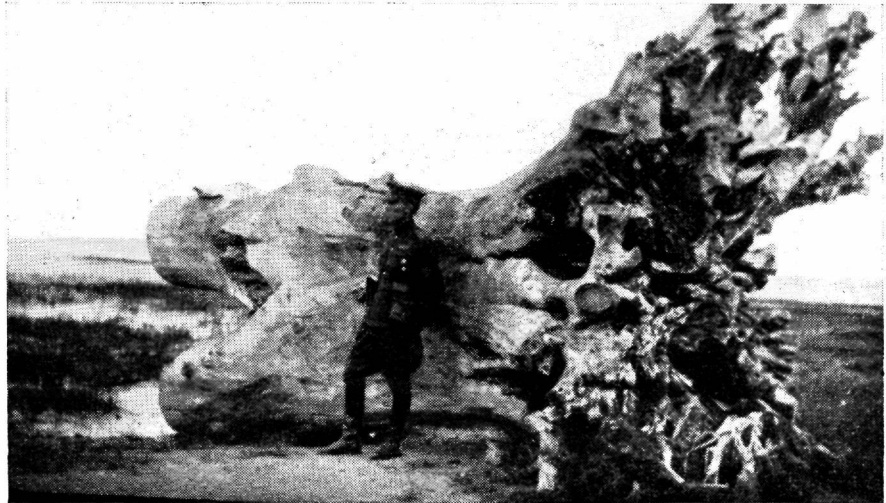
Mikkel Soo oli noor teenija. Ainult kolm päeva ta oli käinud valvepostis, ja sedagi piiriga tutvumise sihiga ainult päeval. Nüüd tuli aga öösel välja minna. Koht, kuhu Mikkel pidi minema, oli kordoniülema poolt juba päeval kätenäidatuna paistnud jubedana.

Oli raske astuda soojast kordonist välja pimedasse sügisöhe, krabisev vihmamantel seljas ja laetud püss õlal. Mikkel surus tagasi raske ohke ja sammus mööda porist rada piirile. Ei olnud midagi parata, teenistus on teenistus.

Mikkel sammus piki savist ja libedat rada määratud paiga poole, hirmu- ja jubedusetunne põues. Mikkel ei olnud argpüks, kuid esimest korda sarnases olukorras väljuda, pealegi kus juhulikult võis mõne salakulleriga rinnutsi kokku minna, paneb julgemagi mehe mõtlema. Vihm pladises lakkamatult vihmamantli seljal ja tuul rebis vihaselt hõlmu. Nagu kiuste, just

Piirisaare põline puu.

Piirisaare põlise puu hääbumine.

Piirisaare idakaldal kasvas kuni 1929. aastani hiigelpaplipuu, mis oli omal ajal võimsaimaid saarel ja vahest kogu Peipsi rannikul, paistes kaugele järvele, olles kalureile tähiseks aastakümneid või isegi sadasid, sest kõige vanemad inimesed saarel ei mäleta puu kasvuaastaid. Viimaste aastate suurvetede ajal lained ulatusid puuni, uhtusid tugevad juured mullast ja 1929. aasta suvel läänepoolne torm paiskas vanakese ladvaga Peipsi vette, mida ta oli vaadelnud nii palju aastaid, nähes tuuli ja torme. Nüüd otsib kaluri silm asjata kaugel Peipsil läbi udu ja hämaruse hiigelpuud,

mis oli otsegu tähiseks. Hiigelpuust on jäänud vaid känd, mis aga tuultes ja tormides on siiski veel nii võimas ja sitke, et saarlased küttepuid puudusel ei suuda seda lõplikult lõhkuda. Känd lebab mahajäetuna kõdunedes ja nagu pilkeks neile, kellele ta oli kaua teenäitajaks Peipsil, ja kes oleksid võinud teda päästa, kindlustades saare kallast puu kohalt. Kuid saarlane seda ise ei tee. Tema loodab vaid Loojale ja valitsuse abile. Võimsast puust, mis oli ligi 30 m. kõrges ja rinnakõrguselt 6,5 m. ümbermõõduga, on säilinud vaid känd, mida kujutab juuresolev pilt.

Piirivalvur M.

nüüd tulid Mihklile pähe igasugused jubedad lood ja võimalikud õnnetusjuhtumid piiril.

Korraga, parr... parr... parr... just Mihkli saapanina ees. Jahmatades rabab Mihkel seljast püssi, valmis võitlema oletatava vaenlasega. Mihkli ihu lööb kuumaks ja süda peksab kuuldavalt. Mihkli vaist ütleb aga peaaegu selsamal hetkel, et see oli teder või raba-kana, kes ehmunult minema putkas. Mihkel igatahes ei kartnud süütut lindu, iga sarnane asi paratamatult ehmatab.

Ta jõuab määratud kohale. See on väike võsaga kaetud kungas, keset vesist heinamaad. Siin tuleb tal valvata kuni kella kolmeni hommikul. Kell on alles pool üksteist. „Kunas saab ta küll kolm!“ mõtleb Mihkel ja hakkab lugema pikka, pikka minutite rida.

Aga mis see on? Keegi nagu liiguks traat-aia ääres. Mihkel vaatab ja vaatab, endal süda põksub. Tõesti, seal liigub keegi kord vasemale, kord paremale, nagu otsides kohta üle sügava kraavi hüppamiseks. Mihklile on selge, et

keegi tahab tulla üle piiri. Ta otsustab üllatada ootamatult tulijat ja hakkab varjatult kogu lähemale. Astunud paarkümmend sammu lähemale, Mihkel hõikab kõigest jõust: seis! Pagana pihta — imetleb Mihkel, kogu pimeduses ei näi väljagi tegevast, liigub ikka endist viisi. Mihkel astub veel mõne sammu lähemale ja märkab nüüd oma suureks imestuseks, et kogu pole muud kui kadakapõõsas. Nii see on — ohkab Mihkel, ega see pole esimene kord, on juba ennemgi juhtunud seda mõne teise mehega.

Kui Mihkel vahiteenistuse lõpetab ja koju ruttab, siis tunneb ta end nii väsinuna, nagu oleks teinud kogu päeva rasket tööd. Mihkel ei ole tujust ära, sest ega sääraseid raskeid öid ei ole palju. Enamasti on selged, vaiksed või kuupaistelised ööd. Teeb tuju päris roosiliseks, kui tuled töölt väsinuna ja tead, et nüüd on uega puhata. Mihkli tuju oli isegi nii ülev, et kordonisse sammudes ta vilistas tuttavat lööklaulu.

F. Sannamees —
Majandusminister K. Selteri büst.

ALGAVAST

kunsthooajast
ja võimalikust
kunstiaastast

Adamson-Eric

Teatavasti on juba aastaid kunsthooaja alguseks ja ühtlasi kunstielu suursündmuseks Kujutavate Kunstide Sihtkapitali sügisnäitus. Kuigi juba kolmandat aastat mainitud näitus pole sügishooaja esimeseks näituseks.

Kui esimesel kahel aastal avalikult pahandati säärase nähte üle, siis tänava pole selleks enam põhjust, sest kardetud kahju asemel kunsti sügisnäitus praegusest asjade seisust aina võidab, kuna nn. akadeemiline näitus on kujunenud selleks filtriiks, mis puhastab Sihtkapitali sügisnäitusele saadetavate tööde kogu.

Analoogiline nähe leidis aset omal ajal K. Liidu tekkides, olles tollal E. K. K. Keskuühingu ja K. Ü. „Pallase“ ühisesinemisel selleks filtriiks, mis mõned aastad tänuväärset vabastas tookordse EKKK ühingu näituse pagulasist ja vähemusrahvusest diletantide pealetungist.

Kui käesoleva sügisnäituse tase on tõesti mõnevõrra ühtlasem, siis just tänu akadeemilisele koondisele. Jääks vaid ainult loota, et akadeemiline koondis niipea ei laguneks, ja et akadeemilised kõik selja pööraksid Sihtkapitali näitusile. Praegu aga esineb mõnigi täisvereline „akadeemiker“ endiselt sügisnäitusel ja hindade järgi otsustades paistab õige suurte lootustega.

Teiselt poolt tundub, et turustamise lootused Kultuurkapitali korraldatud näitusil on ikka seevõrd suuremad, et mitte kõik kaunite maastike ja ilusate natüürmortide autorid pole ennast lasknud teisel rüütliks lüüa ja lepivad halvasti koolitatud eoaakadeemilise õhkkonnaga.

Enne tööde vaatlemisele asumist peatume pisut nende nimetuste ja hindade juures: nii „Hurmay unelm“, „Uudismaa“ ja „Vaikne popsikodu“ jne. Võtame „Uudis-

Kr. Raud — Nõid ja põrsad.

maa“, tõsi küll, selle lõuendil kujutatud maastiku motiivil võiks aluseks olla undismaa, kuid maal ise ei reeda seda. Samuti on lugu selle „vaikse popsikoduga“. Igatahes terve rida mesipuid ei tõesta veel antud nimetuse sobivust.

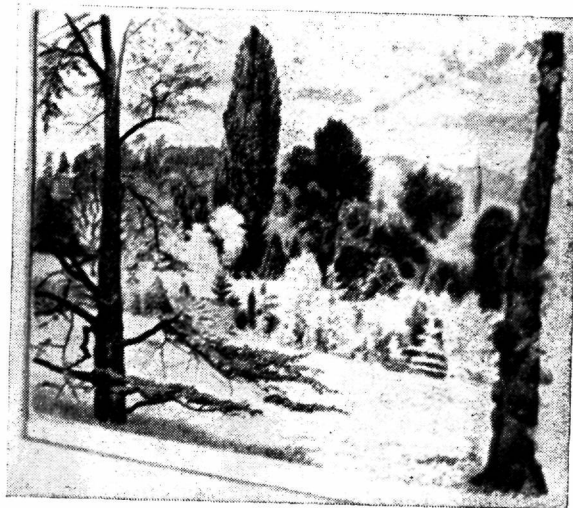
Tööde nimetused ise on head, eluläheduse allakriipsutuseks ja mõjuvad sugestiivselt loodetavasti ka ostukomisjonile. Ja „Hurmava unelma“ taolised nimetused suudavad alati sulatada, kas või graniidist südame.

Mis hindadesse puutub, siis paistab silma graafikute solidaarsus Viiraldi manager'iga. Tõsi küll, näitusel on puugravüür-illustratsioonist äratõmbeid à 10 kr., kuid muidu on hinnad 25—75 krooni vahel, mis annab 25-eksemplarilise tiraaži juures päris aukartustäratava summa. Selle kõrval on meie maalijate hinnad, ka nende, kellele omad nähtavasti kindlate lootuste põhjal üle öö kuni paarsada protsenti tõusnud, päris õigustatud.

Nende ridade autor on kaugel mõttest tahtni velleerida tööde hindu, ega neid maha suruda, kuid kahjuks pidurdab praegu Sihtkapitali ostulootus tugevalt tööde hindade kujunemist vastavalt üksiku autori erikaalule ja meie ostjaskonna kandejõule. Mõeldav oleks Sihtkapitali ostude puhul lisapremia määramist senise

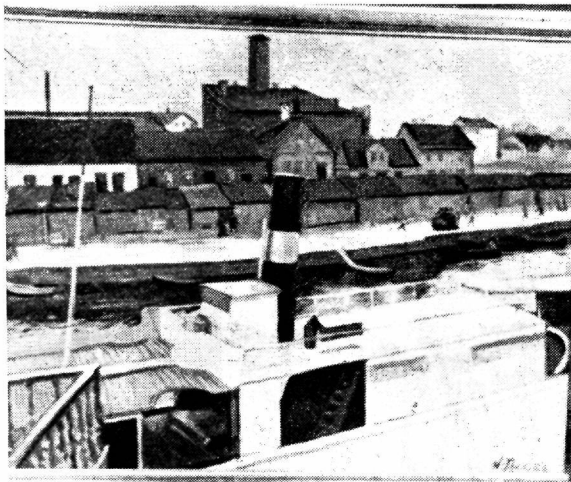
mahakauplemise printsiibi asemel, mille juures tööde hinnad oleksid määratud samad, mille eest neid nii varem kui hiljem müüakse ateljeest.

Gravüüridegi hinnad tuleks võtta revideerimisele, siis võiks gravüüre ka koguneda mappidesse, kus ju lõpuks nende õige koht. Oleks mõeldav, et näituse kassas oleks teatav arv äratõmbeid väljapandud gravüürest, kust neid kohe

E. Viiralt — Maastik.

N. Triik — Tartu motiiv.

võiks kaasa võtta. Ka vajaks tiraaži suuruse äramärkimine senisest enam hoolt, samuti „proovitrukkide“ esiletõstmine.

*

Tahan loetleda vaid neid isiksuse avaldusi, mis erinevad näituse keskmisest tasemest, peatudes vaid nende avalduste juures, mis laiemale hulgile pole otseselt vastuvõetavad riputamiseks oma seinale. Asudes siiski seisundile, et kujutava kunsti ülesanne pole ka käesoleval kodukaunistamise propaganda ajastul mitte ainult kodukaunistamiseks piltide ja kujude produtseerimine, peaksid kindlasti ka tänapäeval õigustatud olema otsingud kunst kunsti pärast, nagu puht-teadus rakendus-teaduse eel. Ja enne kõike vajab just see nii öelda puht-kunstiline osa esiletõstmist, kas või selleks, et sellest mõnda hiljem eduga kasutada programm- või tellimuskunsti.

Käesoleva näituse naelaks on kahtlemata Kristjan Raua „Pesu“. Ühelt poolt meile teada olevate Kr. R. maalide seast, teiselt poolt aga kui teos, mis nii ainevalikult kui käsituslaadilt pakub uut ja isikupärast. See teos on äärmiselt läbi mõeldud ning läbi tunnud, kuid teostatud suure tehnilise lihtsusega. See pole mitte juhus, et autor on käesoleva teemi esitanud maal, sest isikupärasele hingestatud joonistuslaadile vaatamata poleks must valges seda lihtsat teemi võimalik olnud arendada sellise mõjukuseni. Silmitsegem vaid korraks sinist luitunud tööpluusi erevärviliste pindade taustal — sellest pluusist on saanud terve draama. Ei mingit tagaõue perspektiivi, ega maalist prügihunnikut, kuid meie tunneme sellele kainele argipäevale kaasa.

Kui on „lepitud“ pikapeale Kr. Raua Kalevipoja muinasilmaga, siis selle tööga meister annab otse käega katsutava tõenduse sellest, et tema muinasilm on elulähedasem, kui paljud seda uskuda soovivad, on ehk koguni liiga inimese lähedane ja täiel määral vaba „kooli“ romantikast.

Vaadeldes mainitud teose värvilist ülesehitust, meenub Pärsimägi, kes kui õigeusklik matisse'lane on viimaseid aastaid olnud üks

väheseid, kes oma pilte on sõandanud üles ehitada värvi kaudu, nii öelda mõeldaja tunda värvis. Kuigi Pärsimägi väga lähedale küündis Henri Matisse'le, siiski ei või teda kõige vähemal määral süüdistada selles, mis omane enamikule „jüngreist“ — nimelt järeleaimamises. Ei mäleta temalt näinud olevat ainsatki „Odaliski“ või Marokko või Riviera vaadet à la Matisse. Küll võisime alati imetleda Pärsimäe õigeusklikku järjekindlust käsitamislaadis kõige mitmekesisemaid teeme käsitades.

Seekord esitatud „Võru motiiv“ on nagu mingit pööret aimata laskev. Faktuur on võitnud osatähtsuse, kuid seejuures ei ole senist resoluutsust värvilises ülesehituses.

Maaler jumala armust ja armastusest värvi vastu Kr. Teder annab ühel lõuendil kahed „Lilled“ sedapuhku tagasihoidliku värvirõõmuga. Kuigi Kristjan Teder on pikapeale saanud vastuvaidlematu tunnustuse lille-maalrina, ei ole meeleldi lillerõõmu seinale sooviv publik veel suutnud igakord täiel määral adopteerida Tedre lilled asetuslaadi.

Käesolevad kahed „Lilled“ oleksid vaevalt mõeldavad kellegi teise poolt varem nii käsitatult üheks pilttervikuks komponeerida, kui seda Kristjan Teder meile esitab ja kuidas temal, ise uskudes, õnnestub meid uskuma panna.

Karin Luts kujutab meile jällegi oma miljööd. Seda huumoririkast, kuid pisut siiski raskemeelset maailma pakub ta seekord vähem rõhutatud maalilise „kaasmänguga“ kui mullu.

Huvi paeluvana, nagu alati, paistavad silma A. L. Bergmani nurka surutud, pealegi mõnevõrra mittesoodsas naabruses, kaks maali. „Maastik“ on kahtlemata üks näituse parimaid maastikke.

V. Mölder annab oma „Tütarlapses pirnidega“ oma seni näidatud parema. Kuigi M. veel praegugi pole täiel määral vaba mõningaist võtetest, mis levisid nn. „Liimani kooli“ kuuluvate keskel, on tema praegustes kui ka seni näidatud töis palju seda, mida dikteerib õige maalivaist.

„Liimani kooli“ esiosa, nüüd Kaarel Liimand, esineb vaid ühe õlimaaliga. Usun, et Liimandi temperamendikale laadile sobiks enam suuremad formaadid, millede kallal annaks ikka maadelda, kuigi paistab temalt esitatud „Õunakoorija“ oma pretensioonituses evib enam voorusi kui mõnedki samahoogsad käekirjalised tööd sel näitusel. Sellest küllalt arvukast rühmitusest eraldub siiski nagu tavaliselt Gustav Raud oma „Aknaga“.

Näituse parimaid portreid annab I. Võerahansu oma „Prl. E. K. portreega“. Siin korduvad samad võtted, milledega mõni aasta tagasi V. debüteerides äratas üldist tähelepanu. Suur lihtsus ja kindlus ülesehituses ja piltterviku soojade ja külmade toonide jaotuses. Oleks „Sepikojas“ sama selgelt organiseeritud, võinuks kindlasti need omapärased sepad tänuhulka esile tulla. Kui aga võrrelda V. portreed meie poolametlike portretistide loominguga, siis ei jätku optimismi näha lähemas tulevikus Võerahansut ülekoormatuna tellimistest, kuna tema töödes puudub täiel määral see enesega rahulolu õline naeratus.

Näitusel esitatud „Tartu motiivis“ on Nikolai Triik oma triigilikkuses kõige veenvam, ja Nikolai Kull oma „Ehituses eeslinnas“ kõige kullilikum. Mitmest ustulnukast väärib enam tähelepanu Selma Loog, eriti tema „Figuur ruumis“, milles olemasoleva teatud sil-

ma- kui ka käe-vilumuse juures ei puudu mõnesugune saamatus, mida enamik debütante katsub mõne võtte või teeseldud temperamendikuse tahta peita.

Oma tagasihoidliku siirusega imponeerib ka Arnold Simson.

Akvarelli tehnikas, mida meil üldiselt kultiveeritakse vähevõitu, on üle mõne aja Karl Burmanilt mõnda, millest üks eriti „vesine“ „Ranuamõisa“ meelde jääb.

Eduard Rüga on kindlustamas endale kohta puugravüüri alal, tundub mõnevõrra omapära selginemist. Aino Bach, näikse, kujundab oma joont suure püsivuse ja hoolega. Eduard Viiralt süveneb järjest enam tehnikavalda, või vähemalt esitab Eestis peamiselt vaid seda laadi eksperimente. Meile tuttavalt „Lapsepead“ on sedapuhku linoolis, missugusele mõttele ei tuleks seda lehte nähes keegi, kui mitte tööle autori käega ei oleks märgitud vastav tehnika nimetus. Teadlikele kogujaile on säärane leht muidugi teretulnud „number“, kuid Viiraldi kui kunstniku suurusele ja natuuri avarusel, mis ennast kõige ilmekamalt avaldas 1928—30. aastal tema monotüüpias, ei lisanda need eksperimentid kuigi palju. „Maastik“, mille proovitrikiga meie tutvusime läinud sügisnäitusel, on kindlasti juurde võitnud tehnilisi finesse, kuid meelegäävam on kindlasti too lõpetamata väljaanne.

Kõigist kujureist ulatuslikemalt esinev Ferdi Sannamees väärrib tähelepanu tahte pärast ka oma tellimistöodes tehtud kompromisesele leida enam kunstilist lahendust. Sannamehel jätkub ettevõtlikkust ja julgust uuesti käsitada ka seda, mis temal kord juba õnnestunud või tunnustust leidnud. „Aktistudios“ ja „Dekoratiiv-pääs“ Sannamees võib meid modelleerimis-hoogsusega, kuna „Veekandjas lapsega“ autor tahab just nagu maha salates osavuse meie mõistetavaks teha oma skulptuurse mõtte.

Ernst Jõesaare „Ema portree“ on tõhus lisa temalt varem nähtud õnnestunud portreedele. „Kristjan Tedres“ on Jõesaare seekordne parim, lisaks väärrib see tähelepanu meil vähe kultiveeritud statuett-portreena. Ka modelleerib Jõesaar oma statuetid pronksi sobival, nii võiksid „Mõtiskleja“ ja „Figuur“ oma elegantsete alustega ilma libisemata „dekoratiivsusesse“ täita dekoratiivseid ülesandeid.

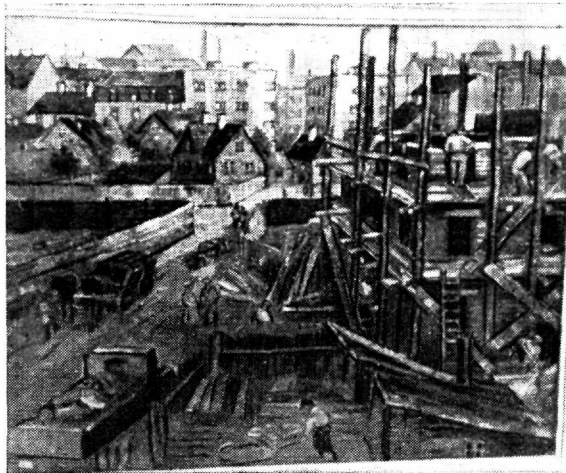
Töövõit on Martin Saksi ja August Vommil väljapanekud, viimasel lisaks osavust tellimist meelitivalt lahendada, kuigi võinuks olla silmaterade ja mõne nahapeensuse võrra vähem sarnasust.

Jeguda Leiba „Prof. S. Dubnovi portrees“ annab oma senise parima.

Väljaspool kataloogi esinev Vally Talviku sümpaatne must kruus tundub siia näitusele siiski nagu äraeksinuna.

*

Kuid käesolev 1937/38 kunstihooaeg töötab võtta tavalisest erineva ilme, kujunedes kas kunstiaastaks kitsamas mõttes või kultuuriaastaks, arvates 1938. a. 24. veebr.-ist. Sellesse on algusest peale suhtunud ühelt poolt ebalevalt, ja ka päris kindlalt eitavalt, teiselt poolt aga nii tuliselt pooldavalt, et on kohe rinnutsi kokku mindud ja tõstetud ägedat sõjakisa kõhklejate-eitajate vastu. Seni tarvitatud „argumendid“ on sõna otsekoheses mõttes jalu-

N. Kull — Ehitus eeslinnas.

rabavad ja astunud sammud on tabanud eksimatult vastaspoolte „konnasilmi“, mis kokkuvõttes ei ole põrmugi selgitanud seisukohti. Vajaksime kõigepealt seisukohtade ja olukordade selgitust.

Kas tulev kunstiaasta peab viima meie praeguse olemasoleva kunsti rahva sekka või kunstnikkonnaie lõpuks selgitama rahva nõuded kunsti kohta? Hiljuti tekkinud algatus korp. Vironia vilistlasperes nn. kunstiteoste omandamisel kollektiivi kaudu, oleks tõesti esimene konkreetne katse näidata rahva maitset, kuigi sõna rahvas siin kitsamas mõttes.

Kui kunstiaasta ülesanne seisneb selles, et selgitada vaid publiku nõudeid, siis ei peaks kuigi raske olema seda tõesti selgitada täiel määral, vähemalt publiku ostujõulisema osa kohta. Teadagi on osa publikut, kes nii muuseumi kui kunstinäituse külastades töid liigitab neudeks, mida ta oma seinale sooviks, ja teisteks, mis sinna ei kõlba. Hea pildikaupmees teatavast seisukohast ongi sarnane, kes oskab oma kauba väärtust teha eeskätt ostujõulise publiku maitse kohaselt.

Kuid on ka teisi vaatekohti nii kunstikaupmehe kui kunstniku ja kunstiteose kohta. Neilt seisukohtadelt lähtudes kujuneb aga kunstiaasta hoopis keerulisemaks ettevõtteks ja lisaks majanduslikule küljele tulevad ikkagi arvesse ka puht-kunstilised.

Meil praegu maksab nn. eluläheduse printsiip ja on sõda kuulutatud kunstile kunsti pärast. Sellele vaatamata on meie avalike kogude koosseis endine. Kuigi ei saa väita, et viimasel paaril aastal oleks vähemalgi määral soodustatud oma isikupära rõhutavaid autoreid, ei ole teiselt poolt tehtud ka kuigi tõsisid takistusi. „Generalnaja linija“ on seni veel täiel määral selgumata ja paistab, et juhitavat kunsti soovivad ringkonnad koguni hoiduvad seda lähemalt määramast. Kas tellimuste dikteerijail pole lihtsalt vajadust kunsti järele, või pole neil usku meie kunstnikkonna löögijõusse — kunsti osatähtsusesse?

Elk tooks võimalik kunstiaasta asjasse selgust, näitaks igale tema oksa kunsti hea ja kurja tundmise puul kunstiaasta rohuaias.

Vaimu arendamise radadel.

Ühiskonnas kehtib üldtuntud deviis: Elu ei tunne paigalseisu! Kui nüüd lähemalt silmitseda meid ümbritsevat ühiskondlikku elu ja liikumist, siis võimegi konstateerida eelmainitud deviisi kooskõla looduseadustega. Pole kusagil paigalseisust. Käib alatine tegevus ja otsimine, püsib tung mingi uue, seniolematu järele — õilsate sihtide suunas. Sellest tungist-rühkimisest võetakse osa üksikisikuliselt ja kollektiivselt nii vanade kui noorte rindel.

Eelnenud mõtteist kasvab välja vajadus võtta vaatlusele ka meie ametkond. Nimelt, kas oleme pidanud sammu ümbritseva edasitungi tempoga, kas ka meis leidub püüdu ja tahet liikuda edasi käsikäes kogu ühiskonna evolutsiooniga? Ja kas ka meie nii üksikult kui kollektiivselt oleme teinud kõik, et võime julgesti ja kindlalt öelda: sihid ja suund on õiged!

Kui heita pilku meie ametkonna lähemasse minevikku ja lasta mõttes libiseda silme eest mööda iseseisvuse-aegne areng, siis võime tunda rahuldust ja rõõmu. Me pole eksinud looduseaduse vastu ega seisnud paigal teadmatuses, vaid alati

---

Sest ei ole seni „akadeemiline“ koondumine ega professionaalsuse esiletõstmine annud soovitud tagajärgi, tõu valik pole olnud küllalt nõudlik, ikka on vaid sama keskpärasus profiidi kasseerinud sisse ja kõigi ümberistumiste kokkuvõtte on, et meie kunstnikkond muutub järjest „mõistlikumaks“ ja ühtlasemaks nende looming.

Juba ongi Kultuurkapitali esinduskogu siiski leidnud soovitavaks kunstiaasta väljakuulutamise. Milleks siis veel harutada asja mitmeit seisukohalt ja arvesse võtma hakata ehk veel puht-kunstilisi seisukohtigi. Pealegi esindab esinduskogu kutseõiguslikku kunstnikkonda. Miks sellele vastu olla, kuigi teatavasti keskpärasus kasseerib sisse ka selle aasta moraalise ja materiaalse tulu. Muidugi ei saaks meie linlastelegi, mõnevõrra välja arvatud Tartu ja Tallinn, kohe mõistetavaks teha meie kunsti tippsaavutusi, kui kindlasti neist (ligi paarikümnes linnas) enamikus pole seni korraldatud ainsatki kunstinäitust. Siin oleks tõesti tööd mitmeks heaks harilikuks aastaks. Kas seda rünnakut alustada loorberpuude ja pasunakooriga, see ei peaks liialt huvitama maalivaid, modelleerivaid kunstnikke nende mansardides (Tallinnas keelatud elamispaik harilikele kodanikele) ja kunstiteadlasi raamatukogudes ja muuseumide ladudes.

Ja kui midagi kunagi viltu läheb, saab sellest ikka tänuväärt ainet foljetonistele ja karikatunistele.

sammunud edasi meis peituvat mingi dünaamilise jõu ajal. See on meid juhtinud vajalises ja soovitud suunas.

Kui võrrelda meie ametkonda aastatest 1919 ja 1937, siis pole siin vaja sõnu. Võime ainult kinnitada, et oleme arenenud välises vormis ja teinud suuri edusamme vaimses kujunemises. Meie vormiriietus on praegu ilusaimaid maailmas, ja kui teostada veel mõned kavatsetatavad reformid sel alal, siis nii mõnegi vanema kultuurriigi politsei võib tunda õigusega kadedust.

Nüüd vaatleme, kuidas on toimunud meie seesmine vaimline areng ja mis sel alal on tehtud ja tuleks veel teha.

Esimene samm meie vaimseks kujundamiseks tehti kursuste korraldamisega. Kursusilt käisid läbi kõik ametnikud, peab ütleva, et oli tõesti märgata muutust paremusele. Kursusil omandati üldteadmisi ametialalt, kuid saadi ka juhiseid distsipliniitundmises ja seltskondlikus käitumises.

Järgnevalt toob uut hoogu meie ametkonna arengusse Politseikooli asutamine ning selle rakendamine kasvatuslikeks ülesandeks. Mida kursused omal ajal lühikese aja vältel ei suutnud pakkuda, seda ei saa enam öelda Politseikooli tegevusest. On tehtud põhjalikku tööd kõigil neil aladel, mis vajalised tänapäeva ametnikule.

Peab tähendama, et meie ametnike noorem generatsioon on tervena imbinud läbi sellest kasulikkusest, mida annab kool oma vilunud ja politseiteadmisis kogenud direktori juhtimisel. Peale üldteadmiste ametialal süstitakse kasvandikesse isamaalist vaimu, tõe ning õiguse, aususe, erapooletuse ja ustavuse tulukest, et see põleks noorte hinges, muutes neid tugevaiks ja karastades eluvõitlusiks.

Need lõkkele lõõnud tuled sütitavad ka teisi. Koolist lahkudes minnakse ellu — kaasametnike hulka. Kui mõnel neist puudub seesmiselt hõõguv tuli, või kel see leegitseb nõrgalt, selle sütitab omakorda värskelt koolist tulnud tulekandja. Seda sütitamist aitab soodustada eluinstinkt — kes tahaks jääda teisist maha! Käsikäes sammudes ametnikud varsti omandavad ühise vaimu, ühised ideed ja ühise suuna.

Kooli tegevuse tagajärgi võimegi näha. Kui veel mõned aastad tagasi meile vaadati üleöla, siis tänapäeval rõõmustavalt on seltskonnas arvamine ja hääletoonid muutunud meie kasuks. Nii ühelt kui teiselt poolt kuuldu, et meie ametnikud käi-

tuvad viisakalt ja korrektelt, ega jäta midagi soovida. Vägaagi meeldiv nähe. Kuid peab teadma, et see on sündinud pikkade aastate kestel, pideva töö tulemusena.

Aga häda sellele, kelle läbi pahandus tuleb, ütleb pühakirigi. Siingi olgu tehtud hoiatus neile, kes võivad rikkuda ja hävitada kõrget saavutatud seisundit, ning soovida õnne asja pidevalt ülespoole viijaile.

Vaimu arendamise suunas pole meie juhid veel leppinud kättevõidetuga. Ikka edasi! Ametkonda organiseeritakse seltskondlikult. Sellestki küljest vajame tõelist vaimuravi. Siin olemegi rohkesti saavutanud politseiametnike kogude asutamisega. Tõuke selleks andis asjaolu, et ametnik ei tohi olla ainult ühekülgne seaduste ja määruste täitmise järelevalvaja ning heakorra ja julgeoleku kaitsja bürokraat, vaid ta peab elama ja liikuma ka seltskondlikult, looma vajalikke sidemeid nii meie isiklikes kui üldsuse huvides.

Seltskondlike organisatsioonide väljakujundamise kaudu muutub ka meie vaimuelu arendamine intensiivsemaks. Selle tegevuse peajoonena võime nimetada liikumist, mis on suunatud ametnike koondamisele üksmeelseks pereks, süvendades isamaalist vaimu ja rahvuslikku ühistunnet, kasvata-des kohuse- ja aumõistet koos kutse- ja üldhari-dusega nii teenistuslikes kui seltskondlikes huves.

Ehkki kogude asutamisest on möödunud vaevalt poolteist aastat, võime juba märgata positiivseid tagajärgi. Meie kõik teame kui suure tähtsuse omavad Narva-Jõesuu pubkekodud ja missugust vaheldust ja rahulikku kosutust nad võimaldavad ametnikele nii vaimse kui füüsilise pingutuse järele.

Nagu senisest saame järeldada, on asjale meie juhtide poolt pandud õiged alused. Nüüd võime sellest ise hoogsasti kinni haarata ja sammuda vastu paremale tulevikule võimsana ning vaimult terve ametkonnana.

Enne kui asume neile paljutöotavaile radadele tulevikusihtide saavutamiseks, võtame oma avatud hinge ja vaimu vaatluse alla, kas need on juba küllalt küpsed vastu võtma neid ideaalseid andeid. Tihti kuuleme politseiperest hääli, mis räägivad ametkonna organiseerimise vajaduste suhtes eitavalt — olevat aja ja raha raiskamine. Õnneks leidub säärase mentaliteediga ametnikke ainult pisike hulk. Ka neid tuleb võõrutada sellest mõtteviisist. Terveile pole vaja arsti, vaid haigeile! Ravime selliste mõtete mölgutajad ametnikud terveks — teeme terveks nendegi vaimu.

Nagu alguses mainisime, ei tunne elu paigalseisu. Võtame siis selle teadmise oma vaimu õhutamajaks ja edasiviijaks. Et arengus saavutada tagajärgi, ei tohi olla mingit ootust ega lootust teistele, vaid tuleb kõik teha ise. Oma igapäevaste teenistusülesannete täitmise kõrval peame tõusma ka aateinimesiks, muidu ei leia meie õiget suunda.

Aated viivad vaimu tegevusse ja sunnivad ründama senini kättesaamatuid positsioone. Aadete ilmas elamine on midagi suurt ning väärtuslikku, mis kannab meid argipäevsusest kõrgemale. Kuid seejuures aated peavad olema võimsad ja selgesihilised, nende kandjad aga kindla iseloomuga inimesed. Muidu tuleb asjaosaliselt pettumus ja teeb neile kahju.

Töörohke ja argielu keerises meie ei suuda küllaldaselt jälgida kõiki kultuurinähteid, neid õieti hinnata ja vaimu arendamiseks kasutada. Kuid omades tugevaid, võimsaid aateid, peame seda suutma. Muidu jääb vaim nüriks ja meie ise võõrdume kõigest heast ja õilsast.

Sedamööda, kuidas suudame vaimselt areneda, tõuseb ka meie väärtus ja vähenevad või muutuvad nulliks „teenistuskorra rikkumise“ eest distsiplinaarkaristused. Kes selleks ei püüa omandada aateid ja vastavas suunas pole suuteline arenema, sellest ei kujune kunagi ideaalset ametnikku, millise nõude elu tulevikus kindlasti seab üles. Tulevikuaadete ja -sihtide otsimisel ning üldise tegevuse puhul selles suunas võiksime öelda järgmist:

Kasvatuse sündigu hea eeskuju ja tunnete äratamise kaudu. Kuid siin peab iga ülemkasvataja tegema vahet, millal mõjuda heaga ja millal mitte. Selleks peab ta omama kõrge intelligenti ja alluvate põhjaliku tundmise. Kasvatusega võib saavutada tulemusi ainult õiges suunas. Ei tohi kunagi mingeid vastolusid arvestades ilmutada tasumisiha või ähvardada, tutetades meelde endisi arusaamatusi, nagu näidates, et nüüd on võimalus kättemaksuks. Siin tuleb toimida arenenud mõistusega. Mida raskemaks see osutub, seda rohkem peab püüdma. Nii loome ja hoiame soliidse vahekorra ametkonnas ja näitame, et vaim on terve.

Püüame teha sel määral head, kuivõrd suudame. Heateo kordasaatmisel ärgu unustatagu, et selle kõige väärtuslikum tasu on meie tugevamaks muutumine veelgi suurema heateo sooritamiseks. Seepärast ükski kannatus, ükski armastus, ükski pingutus ega ükski ohver pole asjatu ühiskonna kasuks, kuigi meie lõikaksime oma heategude eest vahel tänamatust, sest tugevnev jõud ja vaim osutuvad küllaldaselt suureks tasuks.

Püüame olla suutelised end valitsema. Seda saavutame kõige paremini, kui arendame vaimu kehast tugevamaks. Valitseb vaim keha üle, siis öeldakse alati, et inimene on kindel, tasakaalukas ja sümpaatne. Tugevus aitab meid hoida langemast kirkede ohvriks, mis paljudele on kujunenud saatuslikuks. Seepärast olgem vaimukindlad ja tahetejõulised.

Tuleb hoiduda intriigidest. Sõprade ustavuse hindamisega kogutakse endale neid veel rohkem. Intriiigikirg ei tohi valitseda inimest.

Eeltoodud mõningad üksikjuhised vaimu aren-

damise suuna tabamiseks on õige vähesed nende suurest hulgast. Elus esineb niipalju negatiivseid nähteid ja inimeste juures neid jooni, et kõiki märkida oleks võimatu ja üleaarunegi. Võtame igaüks oma elukursi vaimu arendamise suunas, muudame vaimu kehast tugevamaks ja paneme valitsejaks kõige meis oleva üle. Siis võime tunda julgust, et ükski negatiivsus ei suuda meile ligineda ega tõmmata oma võrku, vaid meie pääseme neist kergesti mööda ja oleme õnnelikud.

Kõige tähtsam siiski kõigist on meie intelligentsi tõstmine — vaimu tervendamine. Sellega võidame üksikisiku kui seltskonna poolehoiu. Et neil radadel sammudes õige tähtsat osa etendab käitumine, siis vaatleme seda külge veidi liigemalt.

*

Käitumise küsimus sotsiaalses ühiskonnas on alati aktuaalne, sest ta haarab üldse inimvahelise tegevuse väljendusvorme kõigis nende faasides — üksikasjaliselt ja kollektiivselt. Pole mõeldav rahva kooselu käitumist normeerimata.

Arvates juba ürgajastusest, mil inimesed elasid veel sugukondadena, võime tähele panna kirjutamata tavade algeid, mis olid suunatud käitumise reguleerimisele, nihästi sugukonna sisemises elus kui ka välisilmaga suhtlemisel. Sajandite kestel areneva kultuuri tõttu tekkisid rahvad ja riigid ja vastavalt sellele komplitseerusid käitumisviisid. Kerkis esile indiviidi õiguste ja kohuste selgitamise ja piiritlemise vajadus, ja sellest tingituna oldi suunitud käitumist korraldama eeskirjade ja seadustega.

Ühes vaimlise jõu arenemisega nõudsid endale eluõigust ka kõlbluse mõisted. Juba 4. sajandil enne Kristust vanas Kreekas selle vaimlised juhid Sokrates ja teised leidsid olevat vajaliku selgitada põhimõtteid, kui võrd üksikisik sotsiaalses ühiskonnas võib evida sõltumatust, omatahet ja vabadust käitumises teiste isikutega või nende koondisega.

Peab mainima, et üksikisiku teotsemisvabadus on alati sõltunud vastava rahva õigusnormest. Järgneva il sajandeil rahvaste vaimline tase arenes jõudsasti ja ühes sellega differentseerus ka kõlbluse mõiste, mistõttu paljud vaimsesse eliti kuuluvad isikud on tegelnud kõlbluseõpetusega (eetikaga). Seejuures leiti, et kõlbluse mõisted omavad vastava rahvapärase värvingu. Nii pole põhjust rääkida mingist üldisest moraalinormist, mis püsiks maksvusel kõigi rahvaste juures, sest normide sisu kaldub suurtele kõikumistele.

Peab märkima, et moraal on sotsiaalse protsessi orgaaniline saadus, mis oma peajoontes satub kokku ühe või teise rahva elus alaliselt arenevate õigusnormidega.

Käitumine sotsiaalses ühiskonnas omab erilise tähtsuse ja selle reguleerimiseks on rakendatud tõhe seadusandlikud kogud, kes vastavate normidega määravad kindlaks, mida ühiskonna

liige peab tegema ja mida ta ei tohi. Kuid inimesuhetes leidub sääraseid peeneid mõisteid, mida seadus ei ulata korraldama. Neil juhtumel inimtegevust peavad juhtima kõlblusnormid, milledest arusaamised paljudel ühiskonnaliikmel kahjuks on kaunis ähmased.

Ehkki õiguslikes riigis maksavad käitumist reguleerivad normid, need tihtigi ei suuda pidurdada isiku või nende koondise ekspansiooni, mis tahtlikult tungib teiste isikute õigustatud hüvede valdkonda. Näeme kõikjal, kuipalju riigid on sunnitud tegema ainelisi kulutusi, et kodanikke kasvatada sobivaks ühiskonna liikmeks. Selleks rakendatakse tõhe koolid, kirikud, kohtud, vanglad, politseiaparaat ja palju teisi asutusi.

Vaatamata neile jõupingutustele. leidub veel palju sääraseid ühiskonnaliikmeid, kellede juures ürgajastu instinktid on vaid pinnaliselt looritatud tsivilisatsiooni linikuga. Nad ei austa kaaskodaniku õigustatud hüvesid ja satuvad vastollu kehtiva korraga, nii et ühiskond on sunnitud võtma tarvitusele surveabinõusid nende tasakaalustamiseks.

Eeltoodust ilmneb, et politseiaparaat kui kasvatav tegur on kutsunud kehtivusel olevat korda hoidma ja kõrvalekaldujate kodanike kohta tegema seaduslikke järeldusi.

Inimese käitumises peegeldub tema kultuuriline tase. Iga õiguslik riik on loomulikult õigustatud seadma üles nõude, et politseiametnike käitumine peab vastama kodanike üldisele kultuuritasemele. Kuid pannes tähele neid kasvatuslikke motiive, mida eeldavad politsei ülesanded, peab iga politseiametnik oma küllaldase võime rahva arenguga sammu pidamiseks, asudes kultuuri arendajate esiridades.

Käitumise piirjooned, mis määratud kindlaks vastavais seadusnormes, ei saa kutsuda esile arusaamatusi, olgu see kodanike endi, kodaniku ja politseiametniku või ülema ja alluva ametniku vahel. Küll aga võivad arusaamised erineda neil käitumishetkil, kui talitada tuleb moraalsete mõistete alusel. Üks on kindel, politseiametnik — suveräänsse rahva teenistuses — järelikult igal oma käitumisel peab arvestama neid eesmärke ja sihte, millede poole püüab ühiskond. Need eesmärgid on fikseeritud põhiseaduses, selle alusel antud ja antavais õigusnormes.

Inimese käitumises võiks ebamoraalseks nimetada kõiki neid vabaimelisi teguviise, mis kahjustavad teise isiku õigustatud elulisi hüvesid. Jääb ju rahva peamiseks püüdeks üksmeele ja kooskõla saavutamine oma liikmete vahel, sest harmooniliselt häälestatud ühiskond osutub alati võimeliseks saavutama neid hüvesid, mis suurendavad laialdaste hulkade elujõudu. On alati tervitatav nähe, et tugevamad ning rohkem arenenumad aitavad nõrgemaid, see vähendab ning kaotab viimaste juures tekkida võivat alaväärtuse tunnet, mis pidurdab üldist elu.

Ühes rahataskuga varastatud klassiloterii pileti-
raamatu Nr. 003962 ja auto registreerimistunnis-
tuse põletamisest jäänud tuhk prepeareeritult.

TUHAST LEITUD ASITÕENDID

K. UTSO

Mõni aeg tagasi tuli pealinna kriminaalpoliitsei kantseleisse kodanik L. ja avaldas, et tema korteris akna kõrval naela otsas rippuva poolpalitu välisest küljetaskust olevat varastatud rahatasku ühes kr. 230.— ja dokumentidega. Viimaste seas oli üks Riigi klassiloterii pileti-

Pole kultuurne ja millegagi põhjendatud teisele isikule ülalt alla vaatamine või alavääristamine, sest igäüks rakendab seda füüsiliste ja vaimliste jõudude kompleksi, mis loodus temale sündimisel on annud kaasa ja millele ümbritsev miljöö on jätnud oma jäljed. Vaatamata oma seisundile peab igäüks oma jõu ja võimed rakendama üldise heaolu saavutamiseks.

Kõigest öeldust näeme, et politseiametnikel riiklikus organismis on täita suured ja vastutusrikkad ülesanded, mis nõuavad laialdasi teadmisi riikliku elu korraldavaist normest ja sihtidest, sügavat isamaa-armastust, kindlat tahet, kainet ellusuhtumist, raugematut tööindu, soliidset käitumist ja tervet vaimu.

Senised tähelepanekud politseiametnike tegevuse ja saavutuste kohta lasevad loota, et meie ametkond oma maksimaalsete võimete näitamisel on suuteline heade tagajärgedega täitma temale pandud laialdasi ülesandeid. Olgu ta alati valmis sammuma vastastikuse arusaamise sihtjoontel ja parima äratundmise kohaselt tõmbama kaasa neis üritusis, mis aitavad ühiskonda harmoneerida ja Eesti rahva viia sinna, kus lakkamatult valitseb päikesepaisteline elurõõm. Seda saavutame kindlasti siis, kui meie vaim areneb ja tugevneb.

raamat, mille number oli kahjusaaajale teada, ja auto registreerimisraamat. Kahjusaaaja ei teadnud kedagi kahtlustada, veel vähem süüdistada. Ligemal küsitlemisel seletas L., et vargus võis toimuda ajal, kui ta magas korteri tagumises toas, kuid samas korteris elutsev kahjusaaaja öde juba tööle oli läinud. Et ema ja isa olid kurtummad, ei olevat nad kedagi märganud.

Nende puudulike ja väheste andmetega tuli alustada juurdlust. Veel seletas kahjusaaaja, et tema raha olemasolust ei teadnud kodusel, veel vähem võõrad, seega langes ära oletus, et keegi teadvalt võis kasutada juhust, mil uks jäi lukustamata. Selgus küll kahjusaaaja seletusest, et rahatasku olnud nii suur, et selle ülemine äär võis välja paista palitutaskest. Veel ilmnes, et vanemad annavad mõningaile tuttavaile teha vineertöid, kusjuures üheks tööliseks pidi olema keegi naiskodanik K., rahvuselt muulane, kes vaeseis oludes elavat ja kes vahest ka varemalt tulnud märku andmata eluruumesse. See oli esialgu kõik, mis kahjusaaaja teadis seletada.

Läinud igaks juhaks kontrollima kõnesolevat K.-d, viibis ta oma viletsas korteris ja pesi pesu. Süüdistavate faktide puudumisel polnud alust vormiliseks läbiotsimiseks, paratamatult tuli leppida vaid igakülgse üleküsimisega varguse suhtes L.-i juures. Kuna kriitiliseks ajaks, s. o. varguse toimimise võimalikuks ajaks võis olla hommikune aeg kella 07.00 ja 07.30 vahel, pöörles kõnelus K.-iga eriti selle aja veetmise juures. Selgus, et K. viibinud sel ajal naaberkorteris, mida tõendasid ka selle korteri elanikud, kuigi ei teadnud mainida täpset kellaega. Sa-

mas oli aga K. ise väga lahke oma asju lausahtleis ja kummutis näitama, nagu tõenduseks, et tal pole raha kodus. Kontrollkäik jäi tulemusteta, kuid protokoll kirjutati siiski, et K. ei tea midagi asjast.

Edasi järgnes päev harilikku rada, kuni umbes kella 14.00 paigu käis kahjusaja L. taas jaoskonnas ja seletas, et ta õde enne tööleminekut näinud elukoha hoovist väljuvat kod. K.-d. Sama seletas ka kahjusaja õde ise, lisandades, ta ei teadnud midagi paha aimata, kuna K. on varemgi käinud hommikul tööd toomas-viimas, ainult kahtlasena paistnud, et K. väljunud nende korterist hoovi kaudu, kust ta tavaliselt ei käinud, ja et ta väga lühikese aja pidi olema vanemate juures — mitte üle 15 minuti, kuna see aeg varemil käigel olnud vähemalt poole pikem.

Tekkis põhjendatud kahtlus sama K.-i seletuse tõepärasuses ja võis aimata, kust otsida varastatud rahataskut. K. kutsuti seepärast uuesti ülekuulamisele, seekord jaoskonda. Nüüdki jäi K. oma endise seletuse juurde ega võtnud õigeks isegi seda, et teda võidi näha L.-i korteri juures, kuna ta polevat seal käinudki.

Nüüd ei jäänud puudu enam seaduslikest aluseist läbiotsimise toimimiseks K.-i juures, mispärast mindi tema korterisse. Läbiotsimine algas kella 20.00 ajal, kusjuures see oli igati põhjalik: igasugu kolu ja väärtuseta kraami, ent mitte jälgegi otsitavast. Lõpuks saabus järg väikese raudahju juurde, mida kasutati ka pliidiiks, vastava raua asetamisega ahjulae asemele. Samas ahjus oli hommikul tuli ja ahjul keedeti vett, nüüd see oli aga täiesti külm ja kaanega korralikult kaetud. Ahju koldesse vaadates ei näinud midagi kahtlustäratavat, kuid tõstnud ära ahju kaane, võis kohe märgata, et ahjus oli põletatud paberit. Et käesoleval korralgi oli tegemist paberitega — dokumentidega, paistis asi kahtlane, mispärast süveneti ligemale vaatlemisele. Selgus, et paber oli täieliselt põlenud, kuid söestunud pinnal oli näha selgelt loetav trükikiri — mingi saksakeelne tekst. Tuhka oli ahjus kahtlustäratavalt palju, seepärast tuli pealmine kord eemaldada, et silmitseda allolevaid söestunud pabereid. See eemaldamine osutus väga tülikaks ja nõudis äärmist ettevaatust, kuid pisikese puust labidakesega osutus siiski võimalikuks tuhka ahjust välja tõsta. Seejuures osa tuhka hävis lootusetult, varises kokku. Juba esimese labidatäie lauale asetamisega avanes ka osalt asitõend: varastatud loteriipileti osake, millel säilinud sõna „loterii“. See asjaolu manitses erilisele ettevaatusele, ühtlasi tiivustades edasi otsima tuhas leiduvaid asitõendeid, kuni läkski korda leida tuhasta seevõrd

küllaldaselt terveid osi, et võis juba vastuvaidlematult lugeda välja Riigi klassiloterii pileti ühes numbrite, värvide nimetuste ja muude vastuvaidlematute tunnustega. Seejuures K.-ile esitatud küsinusele vastas küsitu ikkagi eitavalt ja esmalt tähendas, et ta põletanud mingi põllumeeste seltsi vanu loteriipileteid. Siis tuhas edasi otsides leidis seal kaks väikest tükkikest kirjaga „929 evrolet“ ja „veo“. Need osutusid veoauto Chevrolet, 1929. a. mudel, registreerimisraamatu osakesiks. Et nüüd K. ei suutnud selgitada, kust ta sai põletamiseks sellise raamatu, jättis ta oma seni kestnud kangekaelse salgamise ja võttis õigeks varguse. Nüüd ta juhatas kätte ka varastatud raha, puukuuri katuse vahele peidetud plekk-karbikese. Selles karbikeses oli kr. 140.— ja selgus, et K. ei leidnudki rohkem raha. Võis arvata, et see oli tõsi, sest kr. 90.— oli kahjusajal peidetud dokumentide vahele, ja kuna süüdlane need põletas, siis hävis tules ka puudu jääv summa. Teisest küljest aga ei leidunud paberituhas tükkikestki, mis oleks vihjanud raha põletamisele. K. seletas, et ta polevat toimunud vargust ette kavatsetult, vaid hariliku korra kohaselt läinud L.-i juurde tööd saama, ja kui näinud köögis rippuva palitu taskus rahakotti, vallutanud teda hetkeliselt varguse mõte, ta teostanudki varguse.

Et ahjust paberituha seast polnud enam midagi päästa väärtuslikku, tuli mõelda leitu kaasavõtmisele. See aga osutus omaette suureks toiminguks. Polnud ju selleks ette valmistatud: puudus glütseriin tuha painduvaks muutmiseks, puudus samuti klaas tuha paigutamiseks; aeg oli juba niivõrd hiline, et apteegid olid suletud ja polnud teada öövalve-apteeki. Tuli katsetada teisiti. Samas leiduski tükkike klaasi. Sellele pandi esiteks asjasse mittepuutuva paberituha osi ja kaeti teise klaasitükiga. Osutus, et leitu saab kaasa võtta ka ilma erilise ettevalmistuseta. Seepärast hangiti paar korrapärast klaasplaati ja transporteeriti asjasse puutuv väärtuslik asitõend ettevaatlikult klaasile. Peab nentima, et too tuhk oli niivõrd habras ja õrn purunema, et selleks jätkus juba harilikust hingedõhust. Seepärast oligi vajalik äärmine ettevaatus. Kord klaasile asetatud tuhatükikest ei olnud enam võimalik paremasse asendisse seada, vaid pidi jääma paratamatult segipaisatud olekusse. Segipaiskavust suurendas omakorda ka tuhale teise klaasplaadikese asetamine ja üle-äärte kleepimine. Vaatamata sellele saavutati läbiotsimise lõpptulemusena väärtuslik, kuid õrn asitõendite kompleks. Et seda asitõendit jäädvustada, valmistati sellest päevapiltlik äratõmme ja huvitaval kombel tuli äratõmbe trükikiri selgemalt nähtavale kui originaalmaterjalil. Juuresolev pilt kujutabki eelkirjeldatud läbiotsimise tulemust.

LAIBA riietuse vaatlus.

Prof. N. BOKARIUSE järgi.

Surnu riideil ja riideis, eriti kui on tegemist tapmisega, leidub sageli nähteid, jälgi, tunnuseid ja olukordi, mis võivad osutada juhtniidiks sündmuse edasisel jälitamisel nii sündmuse kui niisuguse iseloomu kindlaksmääramise kui ka — tapmise puhul — mõrvari ja selle abiliste avastamise suhtes. Seepärast laiba riietuse uurimine vaatlusel peab toimuma väga ettevaatlikult, asjalikult ja põhjalikult. Laiba riietuse vaatluse käigus märgime kõigepealt ära järgmised momendid:

- I. Riietuse vaatlemine, puudutamata laipa ja riietust.
- II. Riietuse vaatlemine laiba ümberpööramisega.
- III. Riietuse vaatlemine laiba riideist vabastamise ajal.
- IV. Riietuse lõplik vaatlemine.

Vaatlustulemuste fikseerimisel protokollis tuleb need momendid igaüks eraldi vastavalt mainida; see on vajalik selleks, et protokollis lugeja võiks endale selgesti ette kujutada, missuguses järjekorras ja tingimustes avastati see või teine nähe.

Sisuliselt riietuse vaatlus peab sündima järgmisist vaatepunkttest:

1. Riietus ise kui niisugune:
  - a) millest koosnev (mis surnul seljas?), seisukord kantavuse suhtes ja suurus;
  - b) korralikus või korratas olekus;
  - d) järjestus (harilik või ebaharilik);
  - e) jalanõude vaatlemine.
2. Määratud kohad riideil:
  - a) verest;
  - b) muist spetsiifilisist aineist;
  - d) ümbrusest: savi, pori jm.;
  - e) mitmesuguseist tingimustest.

Kohtus tunnistas K. ennast süüdi ja asitõendina juurdlusele lisandatud klaasplaati tuhaga polnudki vaja. K.-d karistati 6-kuise vangistusega, vaatamata et tal oli kaitsja-advokaat ja et mõlemad palusid kohtult tingimisi karistamist, kui varem karistamata isikule.

Kogu läbiotsimiseks ühetoalises korteris ja asitõendite kaasavõtmiseks kulus üle 4 tunni, sellest suurem osa kulus asitõendite leidmisel nende konserveerimiseks.

3. Kõrvaliste kehade leidumine riide küljes:

- a) juuksed;
  - b) riidenarmad;
  - d) muud esemed: õled, lubjajäljed jne.;
  - e) putukad.
4. Kas riided on terved või leidub neil rikkeid.
5. Riiete taskutes ja vahel leiduvad esemed.

Üldmainitu kantakse protokollis enne laiba keha (naha, vigastuste jne.) lähemat vaatlust, milleks ongi vaja teda enne kas osaliselt või üleni riideist vabastada. Laiba riideist vabastamine peab sündima suurima ettevaatusega, eriti kui on tegemist külmumisega, põlemisega, uppumisega jne.

1. Riietus kui niisugune.

Laiba riietuse all tuleb mõista kõike seda, mis tal just üll on, koosnegu see täielikult tavalisest riiekest — pesu, ülikond, jalatsid või ainult särigist. Igal juhul tuleb kasutada antud skeeme nii vaatlusel kui ka protokollimisel. Kõigepealt tuleb muidugi iga riiekest loendada: palitu, pintsak, vest jne., mõõda minnes mainida igaühe suurus ja seisukord kantavuse suhtes — uus, kufunud jne., ning lõpuks materjal.

Riiekest vaatlusel enne riiekest osade puudutamist tuleb vaadata, kas sel ei leidu siledaid, eriti läikivaid pindu, millele võis sattuda näpujälgi. Näpujälgede olemasolu tähendatud pindadel tuleb teha eelkõige kindlaks ja leitavad jäljed konserveerida. Nüüd edasi pannakse tähele ja fikseeritakse protokollis, kas riided laibal on korralikus või korratas olekus, s. o. kas riided on nii, nagu need hoiuduvad tavalise kandmise juures, resp. asetuses, nagu need võisid sattuda ohvri mahalanemise või seljalivajumise tõttu, või on märgata erilist korravastasust, näit. palitu seljatagune voodripoolega vastu maad õlgade ja pea all. Sel juhul, kui pole märgata riideis erilist korratust, tuleb siiski riiekest osade tegelik asetus üldjoontes protokollis kirjeldada, s. o. mitte piirduda ainult lühikese märkusega: „riided korralikus olekus“. Samuti tuleb lähemalt kirjeldada traksid, rihmade ja muude sidemete seisukord ja neis leiduvate sõlmede kuju ja pinget.

Muidu korralikult asetseva riiekest puhul üksikud riiekest osad siiski võivad olla erilises olekus, näit. särigi või pluusi rinnaesine avatud, varukad või püksisääred kääritud üles jne., missuguseid nähteid samuti tuleb mainida protokollis. Ühenduslaipa ümbritsevate muude esemetega ja olu-

korraga võib tihti järeldada mainitud nähteist, missuguses olukorras, tegevuse ja kavatsuste juures surm tabas ohvri.

Kui riietus asetseb laibal korratus olekus, siis tuleb seda kirjeldada protokollis erilise põhjalikkusega; iga riietusosa seisukord tuleb kirjeldada eraldi. Tuleb muide ka alati seda mainida, missugused nõõbid ja haagid on kinninõõbitud olekus ja missugused lahti. Seejuures ettetulevad peensused võivad esimesel hetkel paista tähtsusetuina ja tühistena, kuid jälitamise hilisema käigu ajal võivad tekkida olukorrad, millede lahendamine võib sõltuda ainult seesuguseist peensust. Seepärast jälitaja pangu kõik oma tähelepanekud kirja. Kui hiljem üks või teine peensus osutubki liigseks, pole sellega veel midagi katki, kuna aga üleskirjutamata peensusi, kui neid hiljem siiski oleks vaja jälitamise käigus ootamatult esilekerkivate küsimuste lahendamiseks, pole tagantjäreli enam võimalik päästa.

Arusaadavalt on väga raske kirjeldada siin kõiki võimalikke nähteid ja põhjusi, millede tagajärjel riietus laibal võib sattuda korratusse olekusse. Seepärast vastavate tähelepanekute ja kirjelduste täius peab paratamatult jääma jälitaja vilumuse, tähelepanelikkuse, huvi ja energia asjaks.

Tuleb rõhutada veel vajadust laiba riietuse vaatlusel ja kirjeldamisel mitte piirduda ainult sellega, kuidas riietus paistab olevat vaadates pealt ja külgedelt; tingimata tuleb uurida ka riietuse neid osi, mis on laiba all. Ka seal võib leida nähteid, mis on vaja ühtede või teiste küsimuste otsustamiseks. Näit. laiba lohistamisest mööda maad, põrandat jne. riideile võivad jääda vastavad märgid, millede avastamine vaatlusel annab jälitajale võimaluse asettleidnud lohistamist ära tunda.

Riietuse vaatlemisel ei tohi kunagi jätta tähelepanuta laiba jalatseid. Ka neil võib leida huvitavaid jälgi. Eelkõige tuleb neilt otsida jällegi näpjalgi, mis võiksid esineda kas värvilistena või latentsetena läikivatel kohtadel või plastilistena rasvunud või üldse paksult määrdega kaetud kohtadel. Pealeselle tuleb muu seas ka silmas pidada jalanõude kontsade ja taldade küljes leiduvaid mõnesuguseid külgekleepunud aineid.

Üldiselt jalatsite uurimine sündigu sama skeemi kohaselt, mis soovitatud muu riietuse uurimiseks.

Olgu tähendatud, et laiba riietuse seisukorra kirjeldamine vaatlusprotokollis on väga keeruline ja aegaraiskav töö. Seepärast, kui iganes võimalik, võetagu siin abiks päevapildistamine. See peab sündima enne laiba riietuse puudutamist ja vähemalt kahest küljest.

Manolescu 3

„VARASTE VÜRST“,
kes hiljem avaldas oma memuaare.

Bristoli ja Kaiserhofi võõrastemajadest varastatud kallihinnalisi ehteasju ei söandanud Manolescu seekord Berliinis realiseerima hakata, vaid sõitis Dresdeni, kus osa saagist müüs ühele hoovijuveliirile. Müügi juures esines ta jälle edukalt vürst Lahovaryna, seletades, et ta tulevat Monte Carlost, kus ta vend kaotanud mängus suuri summasid ja olevat nüüd sunnitud müüma mõningad ehteasjad. Kuna Berliini tagasipöördumine tundus ohtlikuna, jäi Manolescu sedapuhku lõunasse. 2. jaan. 1901 tegi ta muu seas Stuttgardis katset oma naist ja last üles otsida, kes vahepeal olid sinna asunud, kuid tagajärjetult. Ta oli isegi seks puhuks ostnud mõlema jaoks väärtuslikud mantlid, kuid teda ei lastud üldse sisse. Ent praktilise mehena müüs ta mantlid ärril tagasi ja aimates õieti, et naine võiks teda politseile reeta, lahkus kiiresti Stuttgardist.

Sama muretusega, millega ta Berliinis varastatud väärtasju oma tuttavaile näitas ja neid Dresdenis vürst Lahovary nime all müütas, jätkas Manolescu lõunas viibides kirjavalhetust kellegi Berliinis elutseva üliõpilasega ja viimase kaudu ühe sektikaupluse müüjannaga, olles nendega sõlminud lähemaid tutvusi oma viimase Berliinis viibimise ajal. Eriti näis müüjanna teda huvitavat. Ta saatis neiu korduvalt tuliseid kirju, kutsudes teda järgnema talle Genuasse, et siis ühiselt sõita Kairoosse või Rivierasse. Lõpuks saatis ta üliõpilase kaudu neiu telegrammi, milles teatas võõrastemaja aadressi, kus ta Genuas peatus. Kuid see telegramm kujunes talle saatuslikuks: üliõpilane oli vahepeal vürst Lahovary tõelise isiku kohta selgust saanud. Kuuludes korralikku perekonda, ta toimetas telegrammi politseisse. Selle tulemusena vahistati Manolescu 14. jaan. 1901 Genua politsei poolt, jõudes korralikult tegelda umbes 2 nädalat. Sama aasta maikuu lõpul anti ta Šveitsi võimude poolt sakslasile välja, sõidutati Berliini ja paigutati Moabiti eeluurimisvanglasse.

Sattudes Moabiti vanglasse, tundus Manolescule tema seisukord hetkeks kaunis täbarana. Ta otsustas seepärast teha katset end päästa, teeseldes vaimuhaiget. Esimesel ülekuulamisel kohtu-uurija juures annab ta võrdlemisi asjalikke seletusi, lisandades oma eluloo osas vaid seda, et terve rida tema lähemaid sugulasi

olevat olnud vaimuhaiged, ent järgnevail ülekuulamisil muutuvad need kord-korralt ikka segasemaks. Ta olevat tõeline vürst Lahovary, kuid isa ei nimetavat end selleks, kuna ei omavat vara. Ei olevat mingi ülekohus võtta miljonäridelt mõningaid ehteasju, kui ollakse rahapuuduses. Ta saavat oma mõisadest 20.000 franki renti, olevat jurist ja rumeenia reservohvitser ning võivat igal ajal hakata advokaadiks jne. Manolescu saavutabki esialgu seda, et kohtuarsti korraldusel ta paigutatakse vaimuhaigete asutusse, et lähemalt uurida tema seisukorda. Tublisti aitasid selleks kaasa ka Luzerni kohtuaktides leiduvad arstlikud arvamused.

Manolescu viibib arstliku kontrolli all 1. okt. kuni 11. novembrini. Jätkates ettekatsetatud osa etendamist haiglapersonaali ees, ei unusta ta ka kohtu-uurijat. Ta hakkab viimast kui ka teisi asutusi pommitama sagedaste kirjadega. Juba 4. okt. kirjutab ta kohtu-uurijale, et talle ei antavat ajalehti, ei lubatavat tarvitada Genuast kaasatoodud raha, ta olevat eriti õnnetu, kuna tema tuba ei külastavat ükski naisterahvas. Alla kirjutab ta: „Je suis votre serviteur Gentleman Georges Manolesco”. Kirjade kirjutamine jätkub ka pärast tagasipaigutamist vanglasse. 14. dets. palub ta korraldust, et lastaks müüa mõni tema ülikondadest, et eelseisvaiks jõuleks veidi raha hankida. Seekord kirjutab ta alla „P. Georges Manolescu”. 6. jaan. 1902 kirjutab ta jälle kohtu-uurijale, et juba kaks nädalat kannatavat ta kohutavalt, tal olevat nälg ja talle ei võimaldatavat laenata raha ühelt oma sõbralt, et osta leiba. Allkiri seekord juba „Pr. Georges Manolescu”. „P.” on saanud „Pr-iks”. 7. veebr. teeb ta prokurörile ettepaneku tõmmata kogu jandile kriips peale ja võimaldada talle sõita Lõuna-Aafrikasse buuride sõtta. Allkiri „Pr. G. M.” 14. apr. 1902 palub ta kokkusaamist kohtu-uurijaga, kuid nüüd juba allkirjaga: „Votre très dévoté serviteur Prince Georges Manolesco”. Nii sai P-st Pr. ja sellest kui lühendist — Prince, ning prints Lahovary on nüüd prints Manolescu.

Kas see p-tähe areng on simulatsioon või on tegemist tõelise sundidee tekkimisega?

18. apr. kaebab Manolescu, et ta ilu närtsivat vanglamüüride vahel. Allkiri: „Pr. G. M.”

7. mail kirjutab ta Berliini oberbürgermeisterile postkaardi. Ta palub selles oberbürgermeisterit hoolt kanda, et tänavasillutise uuendamist Moabiti vangla läheduses ei tehtaks mitte öösiti, vaid ainult päeval, kuna tema ei saavat selle põrgulärmi tõttu magada. Allkiri: „Prince G. Manolescu”.

9. mail kirjutab ta kohtu-uurijale: Ta kannatavat hirmsat nälga, 10 marka, mis ta saanud oma advokaadilt, olevat juba ammu läbi, kohtu-

uurija võiks talle, Manolescule, saata Kaiserhofi võõrastemajast rikastelt härrastelt varastatud plaatinasõrmuse. Kahjusaaja ei mõtlewat üldse enam tolele tühisele esemele. Tema, Manolescu, müüks selle sõrmuse ja ostaks endale leiba ja juustu, sest nälg olevat talumatu... Allkiri: „Prince Georges Manolescu”.

Kui sellele lisandada veel seda, et ta vaimuhaigete asutuses nimetas end rumeenia luuletajast kuninganna Carmen Sylva sugulaseks, siis pole imetleda, kui kohus 28. mail 1902, toetudes arstide arvamusele, tunnustas Manolescu süüdimatuks ja määras ta paigutada Herzbergi vaimuhaiglasse. Arstide arvamisele oli kirjutanud alla neli arsti.

31. mail 1902 paigutati Manolescu eelnimetatud kohtuotsuse kohaselt Herzbergi vaimuhaigete asutusse. Seejuures tehti asutuse direktorile ülesandeks pidada Manolescu eriti valju valve all, kuna ei oldud kindel, et ta ei tee katseid põgenemiseks. —Kuid, oh häda! Ööl vastu 10. juulit 1903, seega umbes kolmeteistkuise asutuses viibimise järele õnnestus tal põgeneda. Tal läks korda üht öövalve ametnikku uimaseks liüa, ja sellelt omandatud võtme abil põgeneda.

Huvitav on jälgida seda põgenemist kohtuaktide järgi. Olgugi et põgenemiseks oli valmistatud ette ja teostatud suure kaalutluse ja tahtejõuga, järgneb Manolescu juures suurele pingele, nagu alati, erakordne lõtvus. Ta varustub Berliinis seni selgitamatul kombel reisirahaga, ja täiendab oma garderoobi paari ülikonnaga. Keegi daam, kelle nime ta ei avalda, olevat laenanud talle esialgu 85 marka ja hiljem saanud talle Teplitzi 500 marka. 11. juulil 1903, seega päeval pärast põgenemist astub ta kell 15.00 Dresdenis vanakraamikauplusse. Siin müüb ta 2,50 krooni eest seljas oleva ülikonna ja riietub teise kaasatoodud ülikonda. Ta nimetab end kaupmees Georges Manolescuks Lichtenbergist (vaimuhaigete asutus asub Lichtenbergis!) ja näitab kaupmehele ette kirja selle aadressiga. (Saksamaal vanakraami müütajad peavad oma isiku kindlaks tegema.) Järgneval päeval pakub ta samale kaupmehele ülikuube. Öömajas kirjutab ta enda sisse kaupmees Emil Boler'ina Herzbergist. 12. juulil läheb ta „Euroopa” võõrastemajja ja varastab seal mitmes numbris. Ta vahetab seal ülikonna, kuna leiab ühes numbris hea ülikonna ja paari saapaid, mis talle sobivad. Teises numbris ootab teda viisakas suvimantel ja mõningad väärtesemed, teiste hulgas üks kullast kaelasidemenõel. Ühte numbrisse peadab ta diivani taha oma Herzbergi vaimuhaigete asutuse ülikonna, mille leiduvad tähed IAH (Irren-Anstalt-Herzberge).

Kuna Manolescu põgenemisest vaimuhaiglast oli juba kõikjale telegrafeeritud, siis taibati otsekohe

3000-liitr. salapiirituse laadung, mis tabati
vhl. „Kõu“ poolt 21. oktoobril s. a.

kes on seekordne varas. Ta ise sõitis üle Anssig-Teplitz-Karlsbadi Innsbrucki, kuhu jõudis 16. juulil. Taskus üle 200 krooni raha, asus ta elama elegantsesse hotelli, ostis endale tirooliülrikonna, laskis end selles pildistada ja kavatses alustada sõitu Viini, kui politsei ta vahistas, kuna keegi hotelliteenijaist oli ta ära tunnud ajalehtedes avaldatud pildi järgi. Olles 1895. aastal Viinis toimitud mantlivarguse ja kelmuste pärast Austria politsei poolt otsitav, toimetati ta nüüd Viini. Sealsed arstid tunnustasid Manolescu küll vastutusvõimeliseks, kuid soovides mitte sattuda vastollu Berliini kohtu otsusega, prokurör lõpetas jälitamise. Samadel motiividel ei rahuldatud ka Saksa võimudele Manolescu väljaandmise palvet ja ta toimetati 1903. a. novembris üle piiri Rumeeniasse.

Siin katkebki Manolescu kuritööde ahel. Oma memuaaride teises köites, pealkirjaga „Uuestisünd“, ta seletab, et põhjust selleks annud äratundmine, et varguse teel omandatud varad ei kaalu üles häbi ja kannatusi, mis sellega paratamatult kaasas käivad. Arvestades Manolescu iseloomu, tekib kahtlus, et tema kuritegevuse katkestamine olenes siiski hoopis teistest asjaoludest. Nimelt sõitis Manolescu 1904. aasta algul Põhja-Kanadasse, kus Manitoba mägestikus katsus õnne kullakaevamisega. Tagasihutajaks ei olnud ausa töö otsimine, vaid vana põline soov kiiresti rikastuda. Siin murdis ta kukkumise puhul oma parema käsivarre, mis korraliku arstiabi puudumisel paranes halvasti. Seetõttu Manolescu oli sunnitud loobuma kullaotsimisest, suutmata saavutada ihaldatud rikkust, ja kodumaale tagasi pöörduma. Aasta pärast Manitobas saadud vigastus halvenes seevõrd, et käsi tuli amputeerida. Siin nähtavasti peitubki kuritegevusest loobumise õige põhjus.

Saabunud Kanadast vigasena kodumaale, ähvardas mehikest nälg. Ema pärandus oli hiilgepäevadel puhtalt läbi löödud, isa pension kokku kuivanud, senine minevik ükskõik, millise jõukohase teenistuse leidmisel cerberusena ees. Siis tekkis tal idee panna oma kuritegelised seiklused kirja, et hoida end nende avaldamisest saadava honorariga pealvee. Käevigastus ei teinud selleks erilist takistust, kuna vasakkäelasena tal oli võrdlemisi kerge õppida kirjutama vasaku käega.

Ta memuaaride esimene osa ilmus ühes rumeenia ajalehes. Tiivustatud edust, tegi ta ühele saksa kirjasaatjale ettepaneku neid saksa-keelses tõlkes kirjastada. Kuna memuaaridel ei puudu teatav kirjanduslik väärtus, asja uudus ja kõmu aga töötab raamatule head levikut, nõustubki kirjastaja ettepanekuga. Ajal, mil trükitakse esimest osa, kirjutab Manolescu juba virgalt oma mälestuste teist osa. Et tööst ei tuleks puudust, teeb ta kirjastajale ettepaneku, kas see ei sooviks avaldada kolmanda köitena tema armuseiklusi, millega kirjastus ei nõustu.

Ent kirjanduslik tegevus oleks jätnud Manolescu lõpuks siiski hätta, kuna seda ei võinud jätkuda kuigi kauaks. Suures rahapuuduses oli ta sunnitud memuaaride esimese osa honorari juba ette võtma. Harjunud raha kergel käel välja andma, oli see enne memuaaride trükist ilmumist juba läbi. Ta spekulereib teaduse huvile tema isiku vastu ja pakub oma pealuu (muidugi pärast surma) kuulsale antropoloogile Lombrosolle ja peaaegu teaduslikele instituudidele, kuid millegi pärast ei võeta tema pakkumisi vastu. Siis aga naeratab talle viimaks ootamatult kaua igatsetud rikkuse õnn: ta tutvub 1905. a. oktoobris Pallanzas kellegi rikka prantslannaga, kes on lugenud tema memuaare ja otse nende pärast tunneb suurt huvi autori vastu. Kuna Manolescu esimene abielu on lahutatud, järgneb tutvusele kihlus ja abiellumine. Proua Manolescu toob kaasa 30.000 franki elatisraha aastas ja pärast vanaema surma — 3½-miljonilise pärandi. Huvitav on märkida, et ka noore prantslanna ema on selle abiellumisega päri.

Noorpaar asub elama Itaaliasse, Mailandi. Peaks arvama, et Manolescu nüüd katkestab oma memuaaride avaldamise, mis meie maitse järgi on ikkagi häbistav ja alandav. Ei, Manolescu on arvamisel, et tema uued kaasmaalased ei tohiks jääda ilma naudingust, lugeda tema seiklusi, ja nii korraldab ta oma memuaaride avaldamise itaalia keeles. Neile sündis 3. märtsil 1907 poeg, kes Manolescu soovil ristiti armsa naise õndsas isa mälestuseks Claude'iks.

Nii seisab Manolescu meie ees haruldase kriminalistliku fenomeeni. Ta on mineviku kuju, ja loodame, et

Luzern

Sveitsi piirikontrollpunkti läbistasime Lindau sadamas 26. septembril kell 12.00, kus asusime laevale, et sõita üle Bodensee Romanshorni. Sõit üle järve kestis 1 t. 20 min. Romanshornis asusime rongile ja sõitsime üle Zürichi Luzerni, kuhu jõudsime sama päeva õhtul kell 17.10.

Luzern asub Vierwaldstätter-See idapoolses sopis 437 m kõrgemal merepinnast. Ta on Luzerni kantoni pealinn ja seal elab 55.000 elanikku. Ümber Luzerni, kuhu silm ei vaata, on mäeharjad, küll mitte väga kõrged, kuid oma 2000 m ikkagi. Luzernis pole tööstusi. Linn elab sellest, mis turistid neile toovad. Seepärast pole muret võõrastemaja otsimisega, vaid peaaegu iga suurema maja uksele ilutseb silt „Gasthaus“.

Luzerni linnapea on ühtlasi ka kohalik politseipresident. Ta on valitav nagu teisedki kõrgemad ametisikud.

Teinud ametlikud visiidid, asusime oma ülesande juurde.

Sveitsis on igal kantonil oma politsei, kelle maksimaalne arv on seadusega kindlaks määratud. Luzerni kanton võib pidada 190.000 elaniku juures 100 politseinikku. Tegelikult on neid 90, kelledest 75 täidab välispolitsei ülesandeid. Igal aastal langevat teenitusest 5 politseinikku välja ja nende asemele võetakse katsega igal aastal 6 kandidaati, kes praktilisel teel õpivad oma ameti selgeks.

Politseipresidenti lähemaks abiliseks Luzernis on politseikomissar, reservohvitser. Ta abi on õigusteadlane. Politsei on linna ülalpidamisel. Teenistusvanuse ülemmäära ei ole, vaid ametnik teenib kuni tema tervis võimaldab täita politseiteenistuse ülesandeid.

Politseipresiidiumi juures on KÕ osakond, kes allub politseipresidentile. Osakonnas on keemik, arst ja tuletõrje nõunik. Linnas on 480 aktiiv-KÕ meeskonna liiget. Politsei on varustatud gaasitorbikutega ja gaasikaitse ülikondadega. Aktiivmeeskonna liikmeile on valmis õmmeldud sinised puuvillased tööülikonnad. Iga liikme

jääbki selleks. Meie päevil on olukorrad seevõrd muutunud, et Manolescu taoliste tüüpide esilekerkimine ja püsiv teotsemine ei taha olla enam mõeldavad. Inimesed on muutunud palju umbusklikumaks, ärilisemaks ja ettevaatlikumaks, ja mis peaasi, politsei tehniline varustus ja sideabinõud, eriti kurjategijate registreerimise meetodid ja rahvusvaheline kiire vahetu koostöö on vahepeal teinud hiiglaslikke edusamme, mida tänapäeva Manolescud peavad tõsiselt arvestama.

(Lõpp.)

Pilatus-Kulm asub Luzerni külje all. Sinna viib hammasraudtee, mis on 5 km pikk ja kohati 48° järsk.

kohta on koostatud teenistusraamat, kuhu märgitakse, missugune varustus välja antud, teenistuskäik ja õppusist osavõtt.

Kõ seadused ja seaduse elluviimise määrused on ilmunud. Varjendeid seni pole ehitatud. Sveitsis valmistatud kodaniku gaasitorbik maksab 22 S. fr. (1 fr. = 90 sn.). Kõrge hinna tõttu neid ostetavat vähe.

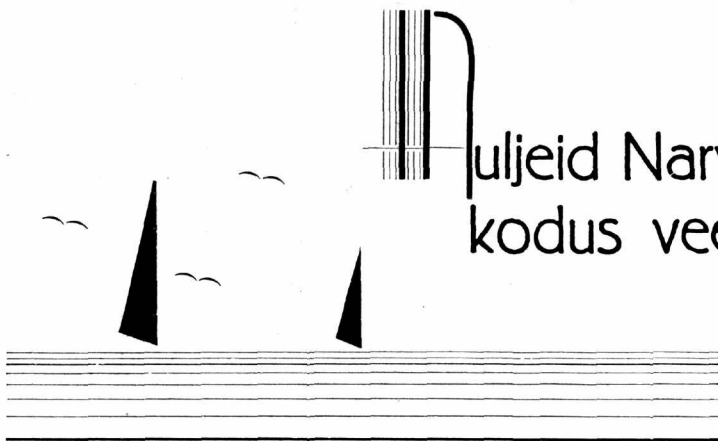
Tuletõrje teenistus on Sveitsis kohustuslik kõigile terveile meeskodanikele 20—48 eluaastani. Kes seda kohustust ei soovi täita, maksab maksu tuletõrje heaks 2—40 fr. aastas, olenevalt maksja majanduslikust seisundist. Katseist ja vabutahtlikku tuletõrjet Sveitsis ei ole.

Kohustuslikku tuletõrjet on Luzernis 500 meest, kelle kasutada üks autoprits. Motoriseeritud tulekustutusabinõude puudusest aitavad üle 1200 hüdranti, mille veesurve 7—8 atmosfääri. Tuleõnnetusel sõidab esimesena kohale politsei tuletõrjeauto, mis varustatud voolikutega. Vett võetakse hüdrantidest. Politsei lentsalk kustutavat omal jõul umbes 80 prots. kahjutuledest, ilma et kohustuslikku tuletõrjet oleks vaja alarmeridagi.

Linna tuletõrje moodustab ühe pataljoni, mis jaguneb 3 kompaniisse. Tuletõrje juhiks on erumajor Otto Roth.

Maatuletõrje Luzerni kantonis on mootorpritsidega hästi varustatud. Peaaegu igas suuremas külas on kantav mootorprits. Kantonis kokku on 50 kantavat mootorpritsi. Pealeselle on küladest rohkesti hüdrante, milles veesurve 7—9 atmosfääri.

Sunduslik hoonete kindlustus kahjutule vastu on Sveitsis õige vana. See seadus on kehtiv 17 kantoni kohta, kuna 5 kantonis see puudub. Iga hoone nii linnas kui maal on kindlustatud tuleohu vastu. Kindlustusmaks jaguneb 5 liiki ja on kaunis odav. Kindlustamist korraldab riiklik sihtasutus „Brandversicherungs-Verwaltung des Kantons Luzern“, kelle juhiks dr. Helfenstein.

Nuljeid Narva-Jõesuu puhkekodus veedetud päevist

Oli vaikne ja soe suveõhtu. Mererannalt kostsid muusikahelid, segatud nii tuttavasse, kuid ometi alati nii uude ja rahustavasse merekohinasse. Sammusin läbi puhkekodu vaiksete koridoride, sest enamik suvitajaid oli läinud randa õhtusele jalutuskäigule ja muusikale. Silmasin rõdu hämaruses inimkogu, kes näis süvenenud endasse. Lähenedes tundsin ära ühe kaas-suvitaja. Näen paari väga kurbi silmi ja küsin, miks kurvastamisega patustada nii ilusa õhtu vastu. Nüüd tunnistan ka proua, et ta tõesti kurvas meeolus, kuna järgmisel päeval peab siit lahkuma; kutsuvad kohused ja töö. „Istusin siin, mõeldes neile ilusaile päevile,“ räägib proua,

Üldine kahjutulede läbi tekitatud rahvamajanduslike kahjude summa aastas kogu Šveitsis võrdub 6—7 miljoni Š. frangile.

Šveitsi maatuletõrje ja politsei korraldusega tutvumiseks võtsime ette automatka üle Brunne, Altdorfi, Andermatti, Furkapassi, Meiringeni ja Sarneni, läbistades oma teekonnal 6 kantoni. Ilm juhtus olema ilus, mis septembrikuus Alpides haruldane nähe. Ilusa ilma tõttu õnnestus näha seda haruldast looduseilu, mida pakuvad Šveitsi Alpid. Autoteed on hästi korrastatud, kohati kuni 2000 m kõrguseni mägedesse, mispärast pole tarvidust kasutada hobueeslit sõiduloomana. Sügise tulekul on mäeahelikud juba 1500 m kõrgusest alates kattunud lumega ja ilmastik jätab kõigiti talve mulje.

Tulekaitse korraldus mäekülades on Šveitsi tuleõnnetuste teade hilineb ja kui see ükskord jõuab pritsi asukohani, siis nõuab selle kohaletoometamine väga palju aega. Teiseks raskemaks küsimuseks on veesaamise võimalus, sest kõikjal pole mäeojasid. Seepärast olevat mäetalude hooneid peaaegu võimatu päästa kord vallale pääsenud tule käest.

Šveitsist läheb meie teekond Saksamaale tagasi. 30. septembri hommikul lahkume Luzernist, sõites üle Baseli Mainzi suunas, omandama uusi tähelepanekuid ja õpiseid.

Ro.

„mis siin olen veetnud. Tahtmatult asub kurbus hinge, teades, et homme ei saa enam siin viibida. — Nii ilus oli ja nii koduseks on siin kõik saanud. Nii omaseks on saanud mulle kõik selle kodu elanikud, kelledega olen koos veetnud oma puhkeaja. Tunnen end kui omas kodus, oma perekonna keskel ja lahkuda perekonnast terveks aastaks ei ole ühelegi perekonnaliikmele kerge.“ Nii rääkis proua hämaruses ja silmis oli märgata midagi läiklemas ja hääles oli kuulda kurbust. Kuulanud neid südamest öeldud sõnu, tundsin talle kaasa, teadsin, et see oli tõsi. On tõesti südames kurbus, kui peab lahkuma neist mugavaist ja koduseist, hästi sisustatud suveruumest, kus on palju õhtuid koos vesteldud ja aega hubaselt veedetud. Nii väga on köitnud need ruumid enesega, ühendanud kõik puhkekodu kasutajad üheks pereks. Tänutundes peab mõtlema neile isikuile, kes need puhkekodud ellu kutsunud politseiametnikele ja nende perekondadele ja need nii meeldivaks ja armsaks on teinud.

1936. a. suvel, kui politseiametnike puhkekodud avati, ei saanud paljud ametnikud ruumi puudusel oma perekondadega neis oma puhkeajaks veeta. Pidime imetlema, kui palju tolle lühikese aja kestel oli korrastatud. Juba väliselt oli näha kõikjal korraldavat kätt nii hoonete juures kui ka nende ümbruses. Näha oli rohkesti lilleklumpe ja -peenraid, istutatud ilupuid ja -põõsaid. Lastele olid korraldatud liivakastid ja kütged, nii et ka meie väikesed kähharpeakesed ei tunnud igavust.

Iseäranis edusamme võis märgata toitlustamises. Seda juhtis vastava kutsega noor ja energiline üldperenaine. Tema valvas kõigis puhkekodudes, kuidas rahuldati kõhumesid, ja daamid tundsid tõsist muret oma kehakaalu pärast. Tähtendatud üldperenaisele võis iga suvitaja oma soovidest rääkida, mis oli ühenduses laste toitlustamisega, millele tema võimaluse piires tegi oma korraldusi.

Mudilaste eest hoolitseti enamgi. Suursündmuseks ja oodatud-igatsetud päevaks neile kujunes neljapäev, mil Pargitarre tulid kokku kõik politseipere väikesed käskijad jäätise-õhtule ja uute tutvuste loomisele. Siin kilgati ja mängiti ja meisterdati üksteise võidu kooke liivakastis. Kuulsin, kui südamlilikult ütles kord väike tüdruk lahkudes: „Emakene, ma sooviksin, et juba homme oleks jälle neljapäev, siin on nii ilus ja nii palju toremaid lapsi.“

Oli ka meeldivaid vaheldusi suurtele. Mängiti kroketit, kurni, võrkpalli jne. Kurnis ja võrkpallis oli korraldatud võistlusi, mis ongi diplomeid ja auhindu. Ka kaotajaid ei unustatust võtsid osa nõrgemad kui ka tugevamad pooled. Võitjatele anti järgneval perekonna-õhtul diplomeid ja auhindu. Ka kaotajaid ei unustatud, neile annetati suur tort, et seda süües kosuksid järgneavaks aastaks uuteks võistlusteks ja võiduks...

Perekonna-õhtu algas Tallinna politseiorkestri kontserdiga. Kontsert leidis aset Meretare ilusas aias. Ilm oli vaikne ja soe. Kontserdist osavõtjate nägudel peegeldus paljuütlev rõõm. Orkestri ettekandeile järgnesid solistid, kellest pr. Kahn ja hrad Piller ja Kolmpere esinesid vaimukalt. Ei puudunud ka humoristlikud palad. Pärast ettekandeid siirduti aiast Meretare rõdule, mis olid kaunistatud ilutulestikuga ja kus teelauad kaetud küpsiste ja kookidega. Jalakeerutuse eest hoolitses jällegi mõjuv orkester ja ruumikas söögisaal tikkus kitsaks jääma lõbusaile tantsupaarele. Et meeleolu püsiks, selleks oli korraldatud eeskujulik baar, kus võis saada külmi ja sooje toite ühes lisaanditega. Lõbusaks ja tuju-tõstvaks kujunes ka võitjatele auhindade ja diplomite väljaandmine, tänu humoririkkaile võistluste korraldajatele. Lahkumine toimus traditsiooniliselt: hommikustööd...

Järgmisel päeval andis politseiorkester mererannas kontserdi, mida olid kuulama tulnud kogu Narva-Jõesuu suvitajaskond. Ehkki ilm tegi veidi takistusi, ülev meeleolu püsis süski.

Südamlikuks lõppakordiks kujunes aga politseiorkestri ürasaatmine sama päeva õhtul sadamas. Saatmas oli suur suvitajas-kui ka politseipere. Et samal õhtul lahkusid ka politseiperest osa suvitajaid, siis ei olnud sadamas puudu lilledest ega pisaratest. Orkestri helide saatel lahkus laev sadamast, kadudes Narva linna suunas.

Vihmaste ilmadega mängiti puhkekodus ajavaiteks bridži ja teisi mängu, kus igaüks võis kaasa lüüa, kusjuures anekdoodid olid nagu maiuspalad raske töö juures.

Nüüd, mil puhub vilu ja sünge sügistuul, armutult maha raputades puudelt nende viimseid koltunud lehti, mõtleme soojustundega möödunud ajale, neile ilusaile Narva-Jõesuus veedetud päevile. Meenub kuum liiv, karastav merevesi ja meie mugavad puhkekodud. Mõnus oli lamada pehmel mereliival, vaba kõigist kohuseist: mehed oma tööst, naised oma majapidamismuredest, tundes end vaid tõeliste looduslastena. Rõõmuga võisime näha politseiametnike töömuredest vabu ja rõõmsaid nägusid, nende laste naeravaid ja priskeid põski ja pruune selgi rannaliival ja neid sulistamas merevees. Igaüks meist viis kaasa sealt ilusaid mälestusi, palju energiat, palju jõudu ja töötahet järgneavaks pikaks talveks. Ootame taas neid helgeid päevi, mil võime samuti muretult puhata ja tervitada oma koduseks saanud perekonnaliikmeid — oma kaasametnikke ja nende perekondi.

Täie õigusega võime järgneval suvel laulda saarlase kombel: „Ei paremat pole kuskil pool, kui suisel ajal Narva-Jõesuus — Politseiametnike Puhkekodus!“

Op.

Grupp „Meretare“ perekonnaõhtust osavõtjaid.

Lasketaseme tõus Paide politseijaoskonnas.

15. skp. toimus Paides politseijaoskonna meeskonna laskevõistlus Politseivalitsuse direktori ksk. nr. 26 s. a. avaldatud tingimuste kohaselt, millest võttis osa 19 ametnikku.

Kuigi ei saavutatud tiptulemusi, seda enam ühtlast lasketaseme tõusu näitas kogu meeskond nii püssist kui ka püstolist laskmisel. See asjaolu väärib märkimist ja vihjab tehtud tööle. Kui veel mullu oli üksikmehe keskmine tagajärg püssist ja püstolist 58, siis nüüd saavutati üksikmehe keskmiseks esimesest relvast 71 ja teisest 84. Individuaalselt oli parim: püssist kordnik Pärtel — 107 silma ja püstolist konstaabel Aus — 119 silma.

Ametlik osa.

Määramisi ja ümberpaigutamisi politseiperes.

Siseministri käskkirjaga on Tallinna 2. jaosk. politsei-abikomissar Jaan Reio 15. oktoobrist s. a. määratud Mõisaküla jaoskonna politseikomissariks.

J. Reio on lõpetanud Tartu Ülikooli õigusteaduskonna 1932. aastal; politseiteenistuses pärast Politseikooli kõrgema klassi lõpetamist 1934. a.

*

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 21. oktoobrist s. a. määrati Tartu-Valga Prefektuuri kordnik Villem Tammi, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, Raudteede Prefektuuri Virtsu rajooni konstaabliks 1. novembrist s. a.

Sama käskkirjaga paigutatakse ümber konstaablid: Viru-Järva Prefektuuri Roela rajooni konstaabel Alfred Jõgi — Rakvere linna 4. rajooni konstaabliks ja sama rajooni konstaabel Kaarel Parveots — Roela rajooni konstaabliks, mõlemad oma palvel 15. okt. s. a. arva-

Assistent J. Kalveti 15 aasta teenistus- juubel.

Laupäeval, 16. oktoobril pühitses Viru-Järva kriminaal-assistent Johannes Kalvet oma 15 a. teenistusjuubelit. Samal ajal pühitses ta ka oma 35. sünnipäeva. J. Kalvet, endise nimega Zapp, on tuntud Rakveres seltskonnategelasena, kes vabal ajal lööb kaasa kohalikes organisatsioonides, olles mitmel pool juhtival kohtadel. Juubilari tuntakse oma ametialal kohusetruu ametnikuna. Ta on abielus ja kahe lapse isa, kelledest vanem õpib Rakvere realkoolis ja noorem algkoolis.

J. Kalvet on sündinud Tartu linnas 1902. aastal 17. augustil. Hariduse sai Tartu kaubanduskoolis, mille lõpetas, ja hiljem Rakvere eraihisgümnaasiumis. Vabadussõja päevil läks vabatahtlikult õppurina vabadussõtta, võideldes Pihkva rindel enamlaste vastu. Pärast vabadussõda asus ametisse Tartu-Võru rahukogusse kantseleiametnikuna. 16. oktoobril 1922. a. astus teenistusse Tartu maakonna politseisse. 1936. aastast alates on Kalvet teeninud kriminaalpolitseis assistendina.

tes, Narva Prefektuuri Vasknarva II rajooni konstaabel Aleksander Jaanson oma palvel — Vasknarva I rajooni konstaabliks 1. novembrist s. a. ja Raudteede Prefektuuris: Peterseri rajooni konstaabel Erik Palm — Pärnu rajooni konstaabliks ja Peterseri rajooni konstaabliks Tamsalu rajooni konstaabel Ants Kiljar, kuna Tamsalu rajooni konstaabliks läheb Virtsu rajooni konstaabel Lembit Metsa, kõik teenistuse huvides ja 1. novembrist s. a. arvates.

Küsimusi ja vastuseid.

★
Sekr. P. Küsimus. Kuidas tuleb toimida, kui kodanik annab palve vallavalitsusele oma talu nime muutmiseks?

Vastus. Talunimede muutmine kuulub Siseministeeriumi võimkonda. Taluomanik, kes soovib muuta oma talu nime, peab esitama sel-

lekehase avalduse Siseministeeriumile, lisandades sellele väljavõtte kinnistusregistrist. Avaldus ja lisa kuuluvad tempelmaksustamisele harilikus korras, s. o. avaldus 1 kr. ja lisa 20 s.

Konst. A. Küsimus. Kohalik vallavalitsus keeldub edaspidi andmast valla arestikambrit joobnute paigutamiseks, põhjendades, et valla arestikamber olevat ainult läbikäivate, tapikorras konvoeeritavate vahialuste kinnipidamiskoht. Kas vallavalitsuse seisukoht on kooskõlas kehtivate seadustega või on valla arestikamber ette nähtud ka joobnud isikute kinnipidamiskohana?

Vastus. Vallavalitsus on Vallaseaduse § 10 p. 17 alusel kohustatud andma valla arestikambrit mitte ainult tapikorras edasitoimetatavate vahialuste kinnipidamiseks, vaid ka joobnud isikute ajutiseks kinnihoidmiseks.

Lugeja Y. Q-o. Küsimus 1. Kas jalgrattur tuleb vastutusele võtta, kui päeval tema kontrollimisel leitakse, et ta jalgrattal puudub valgustusseadis?

Vastus 1. Vastavalt Liiklemismääruste muudatusele, mis on avaldatud R. T. 82 — 1937, peavad jalgrattad olema varustatud valgustusseadisega ainult pimedal ajal (§ 16). On endastmõistetav, et valgustusseadis peab olema korras, muidu ei oleks üldse mõtet seda nõuda.

Küsimus 2. Riigiteenijate j. t. haigusk. sead. (R. T. 41 — 1937) § 8 kohaselt ametnik on pensionikomisjoni otsusega määratud pikemaks ajaks tähtajalisele ravimisele sanatooriumi, kümb-lusravile. Pensionikomisjoni otsus ja haigusleht ühes töötamist takistava märkusega teenistusest vabastamiseks on esitatud asutusele. Kas ülalnimetatud ravimine sanatooriumis loetakse võrdseks haiglas viibimisega või peab ravimine toimuma ametniku ametipuhkuse arvel?

Vastus 2. Seadus ei tee vahet kümb-lusravilasse ja haiglasse paigutamise vahel selles mõttes, nagu võiks ametniku ravimine kümb-lusravilasse toimuda ainult ametniku ametipuhkuse ajal. Kui arstlik komisjon on leidnud, et haigus takistab ametnikku töötamast ja et ametnik vajab oma haiguse ravimiseks paigutamist kümb-lusravilasse, siis võib see toimuda igal ajal, nagu haiglassegi paigutamine. Vahe kümb-lusravilasse ja haiglasse paigutamise vahel seisneb ainult selles, et kümb-lusravilasse paigutamiseks on tarvilik arstliku komisjoni otsus, kuna haiglasse paigutamine toimub raviva arsti korraldusel.

Küsimus 3. Kas politseiasutusil on nüüd veel olemas usaldusarst?

Vastus 3. Praegu politseil erilist usaldusarsti ei ole.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/2 lk. Kr. 60.—, 1/4 lk. Kr. 30.—, 1/8 lk. Kr. 15.—, 1/16 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—.

Vastutav toimetaja: **A. Liit.** Tegev toimetaja: **H. Põldvere.** Väljaandja: **Politseiametnike Keskkogu.**

J. Tallikas

Suures valikus: daamide käekotte, portfelle, rahataskuid, piirivalve ja politsei rihmu. Kulunud nahkesemete uuestivärvimine.

Uue tänava algul, Vana Viru 5, Tallinn

... aga jalanõud

ostke jalanõudeärist

Estonia puiestee 15

VOIDUKALT RANDAVAD
ULE KOGU MAA

Maratti
PESU

"ILU" "RIP"
COTTON SUKAD SOKID

% HRÖIVAS JA A-POLESCHUK
TONDI 27, TEL. 460-89

Tellige endale 1938. aastaks

Eesti ainuke vasesügaavtrükis ilmuv ajakiri

„NÄDAL PILDIS“

mis on ehteks igale lugemislauale. Ajakiri toob igas numbris:

huvitavaid fotomontaaže päevasündmusist nii kodu- kui välismaal;

artikleid vaimse elu igalt alalt meie parimate publitsistide sulest;

algupäraseid novelle meie tuntuimailt kui ka algajailt kirjanikelt, samuti põnevjutte tõlgetena;

reisi- ja vaatluskirjeldusi kodumaa kõigist paigust ja ka võõrriikidest.

„Nädal Pildis“ ilmub kaks korda kuus ja maksab tellides: aastas kr. 5.—, poolaastas kr. 2.50, veerandaastas kr. 1.25, välismaale 50% kallim. Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutused, ajakirjandusekontorid ja talitus Tallinnas, Tartu mnt. 49, tel. 304-22.

„Nädal Pildis“ jagab oma 1938. a. aastatellijate vahel

10 väärtuslikku preemiat.

NARVA

Linaketramise Manufaktuur

Vabrik: Narvas Kontor: Tallinn, Pärnu mnt. 11.

valmistab linaseid riideid:

pesu-, voodi-, laua-, kleidi-, mööbli-, käterätiku-, väljaõblemise jne. ning

uuemates mustrites:

pikeetekid, päevatekid, põrandavaibad, voodiesised vaibad; purje-, presendi-, impregneeritud mantli- ja põrandariided.

Müügil kõigis suuremais manufaktuurärides üle maa.

Firma
M. JOSSELOV

Tallinn, Kuninga 6.
Tel. 450-61.

Soovitab naiste ja meeste

valmisriideid,

mööbliriidet, gobelääni, damasti jne. suures valikus soodsate hindadega.

M. Alperovitsch & Ko.

Tallinn, Pärnu m. 19, telef. 452-98

Majatarvete, tapeetide, riidevärvide ja ahjupottide ladu

Eesti valmisriiete
ärisid

Jaan Veismann

Tallinn,
Harju t. 37. V. Karja 8.

Hooajaks
suures valikus
valmisriideid.

Järelmaksu
soodustused.

„Tartu klaasivabrik“

valmistab

kõrgekvaliteedilisi klaas-
kaupu valgest ja värvilisest
klaasist igasuguseks otstarbeks.

Vabriku kontor.
Tartu, Riia t. 8-8
Tel. 7-86.

Vabrik.
Tartu. Teguri 47-49
Tel. 4-82.

15 a. juubeli puhul tervitavad Piirivalvet:

A/S ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS,
end. Riigi Põlevkivitööstus.

ÜHISTEGELINE KINDLUSTUSSELTS
„EKS-MAJA“

„KAVE“

RIIGI PIIRITUSMONOPOL.

THOMAS CLAYHILLS & SON

TALLINN

OSCAR STUDE

TALLINN

A. J. TRANKMANN & Ko

TALLINN

B. SABSAY & Ko

EESTIMAA ÕLIKONSORTSIUM

RESERVEERITUD

Tarvitage sügishooajal **U.-Ü. „KUDURI“**
siid- ja villaseid **kvaliteetriideid.** Saadaval üle maa.
U.-Ü. „KUDUR“, Tallinn, Veerenni 29. Tel. 467-59.

H. Thiessen & Ko.

Esindused.

Tallinn, tel. 456-13.

A
S **H^Y MOSER & K^O**

PIKK TÄNAV 19, TELEFON 437-47

Soovitab rikkalikus valikus tasku- ja käekelli maailmakuulsa H-y
MOSER & C-ie vabrikust Le Locle Schweiz. Seina-, laua- ja äratuskelli.
Kette ja käevõrusid, kuld- ja hõbeasju. Parimat rootsi kristalli.
Jällemüüjaile meie oma kelli müügiks ei anna, mispärast neid saab ainult
meie juurest.

„PA-MU“ mitterasvatav juuksefiksatiiv.

Kui tarvitate Pa-Mu juuksefiksatiivi, ei ole Teil rasvast
voodipesu ega määrinud peakatte-voodreid.

Sealjuures kinnitab Pa-Mu juuksefiksatiiv Teie soengud
sama hästi kui pomat, jätmata rasvast läiget.

A.-S. EPHAG'i labor.
Tallinn.

TUNNUSTATUD HEADUS

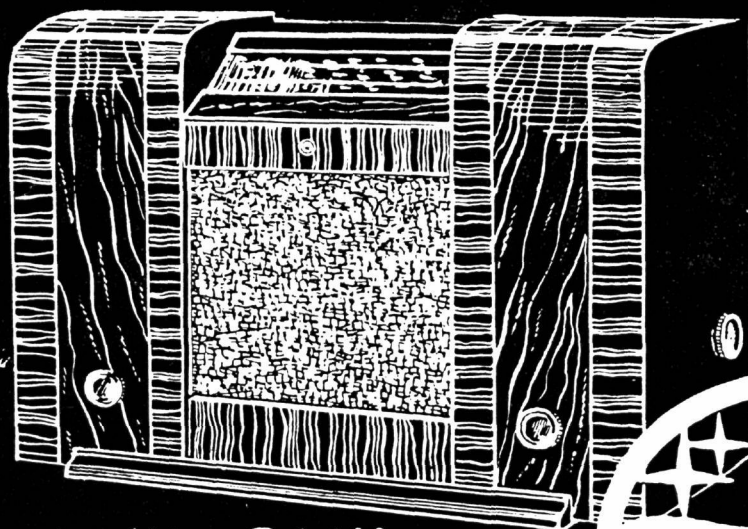
ÜLETAMATA LIISTUDE SOBIVUS

Esmajärguline töö, need on

jalanõude omadused.

PHILIPS

*Väärtuslik Philips
uudissuper kolme lainealaga.
Hind Kr. 235.- alalisvoolule*

Kr. 245.-

PRELUDIO 38

On kindlaks-
tehtav tõsiasi,

et kodumaa tekstiilkaupade tarvitamisega aitame kaasa kodumaa tööstusliku toodangu edenemisele ja võimaldame tööd suuremale töölishulgale, seepärast tarvitame **ainult** kodumaa tekstiilsaadusi.

Narva Kalevi Manufaktuuri

saaduste headuse tagab tema 100-aast. edurikas tegevus.

NÕMME T Ü TULU

Peakauplus ja kontor:
Jaama tn. 12, telef. 520-92

*Koloniaalkaubad,
majatarbed,
ehituskaubad*

Abikauplused: Metsa t. 15; S. Pärnu m. 203;
Pikk tn. 27; Valdeki tn. 42; Tähe tn. 11;
Suvila tn. 2; Suurtüki tn. 5; Roheline tn. 5

Puuhoov
Raudtee tn. 62

Leivatööstus
Jaama tn. 12

Teadlik raadiokuulaja
mureteb endale eelolevaks
hooajaks ainult

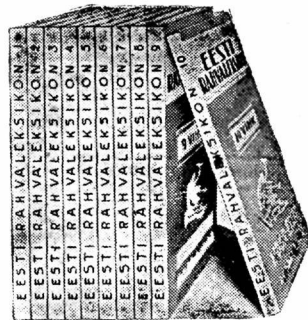
„DIKTAATOR 38”

Võimelt ületamatu, 3+1
lampi, vahelduvvoolu stu-
võtja

R. HANJA & J. KITSING

Tartus, Riia tänav nr. 33
Telefon nr. 17-03

Nõuandja igal alal on
**EESTI
RAHVALEKSIKON**

Tutvuge äsjailmunud „Eesti
Rahvaleksikoni“ esimese vihu-
ga ja Teie tellite selle väär-
tusliku raamatu kohe

Soodustatud ettetellimishind Kr. 9.—

**O.ü.
„Noor-Eesti Kirjastus“**

Tartus, Gustav-Adolfi 8